

Színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2007. JANUÁR

Závada Pál Bethlen

Móricz Zsigmond regényei nyomán

SZEREPLŐK

BETHLEN GÁBOR fejedelem
KÁROLYI ZSUZSANNA, a fejedelem első felesége
BÁTHORY GÁBOR, a halott fejedelem
BÁTHORY ANNA, a halott fejedelem húga
JÓSIKA ZSIGMOND, Báthory Anna férje
HOMONNAY GYÖRGY trónkövetelő
SIMONI GYÖRGY
SIMONI GYÖRGYNÉ
KERESZTESSY PÁL várkapitány
BRANDENBURGI KATALIN, a fejedelem második felesége
KAR

A férfiakból és nőkből álló KAR identitása jelenetenként változó – részint mellékszerepeket játszik, részint narrátori feladatokat tölt be. A KAR játéka egységes (összehangolt, közös) – a szerep szövegét pedig a tagok egymás közt megosztva mondják

ELSŐ FELVONÁS

1.

KAR

– Szerelmes atyánkfiai az Úrban, nézzetek a hatalmas Isten trónusára!

– Mely csodálatosság az ő műve: Ahogy kiterjesztette fejetek fölött az égnek firnamentumát, s lábatok alatt megerősítette a földnek fundamentumát!

– De szemléljétek a pokolbéli sátán művét...!

BÁTHORY GÁBOR részegen röhög vendégei körében Sátán?, ki az a sátán? A nevetésbe parancsolóan ordít: Szilencium...!
KAR

– Nagyságos Báthory Gábor fejedelmünk beszél.

BÁTHORY GÁBOR

Vakmerő eszméink és merész tetteink óhajtsák mind ama reményt, hogy országunkban megnyugvás és bizodalom leszen! Márpedig itt béke legyen jobbról is balfelé, meg balról is jobbfelé! Nem engedem, hogy népem üstökvonásba kezdjen! És nem tűröm, hogy valaki más vélekedésbe' legyen, mint én vagyok! Nekem ti mindnyájan kelletek, nemcsak a pápisták, és nemcsak a kálomisták! Én ezt az országot úgy akarom tartani, mint egy tündérkertet! Hogy kardunk és haragunk csak kifele sújtsjon – míg befele fészek- és ölmeleg fűtsön!

KAR

- Asztalrendtartás!
- Első étel tehénhús tormával, másodétel bárányhús ecettel, zsályával, harmadétel borjúhús éles lében lemóniával...
- Vagyis hát citronnyal...

KERESZTESSY PÁL

De utálok ama német szokást, hogy a húst puhára főzik, mint a kocsonyát! Barbély György generálisunk mindég azt mondta...

SIMONI GYÖRGY

Barbély!, hát ki az a Barbély? Mátyás királynak is úgy kellett megfőzni a húst...

SIMONI GYÖRGYNÉ *fiatal szépasszony német akcentussal*

Ja, ja, igen, hogy kés nélkül, mit dem löffel is... tudja megenni!

KERESZTESSY PÁL

Hahó, hahó! De hisz akkor annak már harmadhetes szaga van!

BÁTHORY GÁBOR *a KAR tagjait fogdosva*

Én a vaddisznó húsát is csak félig sütvé szeretem – nyárson csak úgy érzem az ízét.

KERESZTESSY PÁL

Jól mondja nagyságod! Hiszen ha pácba rothasztják, az már nem éték!

BÁTHORY GÁBOR

No és tinálatok, Simoni uram, mikor lesz egy jó hajtás?

SIMONI GYÖRGY

Jövő héten! Keresztessy komámát már meg is hívtam.

KERESZTESSY PÁL

Úgy ám, agár-eresztésre...!

BÁTHORY GÁBOR

No, ha Lipa kapitánya hivatalos, hátha befér oda még Erdély fejedelme is!

SIMONI GYÖRGY

Nagyságodnak én olyan szarvasokat hajtatok...! *Feleségének:* Gyere csak, asszony, hívd a mi nagyságos urunkat, a te sződra tán eljön!

SIMONI GYÖRGYNÉ *nevet*

Jól van, hát... várunk nagyságodat... Hátha tán eljön... *Báthory oda lép hozzá, a szemébe néz*

KAR

– Másodfogás! Első tátra káposzta vaddisznó orrjával, nyúlhús fekete lével.

– Másodtálra borjú gyümölcsös lével, tehénnyelve kaszás lével.

SIMONI GYÖRGY

Bár annyi kenyérem volna, kívül bajszomat feltörlöm! Hogy fogok asszonyomtól csókot kérni ilyen zsíros pofával? *Látva, hogy felesége vállát a fejedelem átkarolja.* No de most már... ideje volna tán indulóskodni...

BÁTHORY ANNA *belép a KAR élén, tállal a karján*

Hát mért olyan sietős? Itt a harmadfogás!

KAR

– Nagyságos Báthory Anna asszonyunk parancsolatjára:

BÁTHORY ANNA

Borjúhús tiszta borssal, zöldkáposzta májással.

BÁTHORY GÁBOR *kétértelműen*

És te magad kínálsz, édes húgomasszony...?!

KERESZTESSY PÁL

Hahó! Hát akkor már csak nem hagyom ki!

BÁTHORY ANNA

Bátyámuram...! Engem óhajt, fejedelmem...? *Odalép Simoninéhez, megfogja az állát, vizsgálja az arcát, majd a részegen nevető fejedelmet leválasztja a vetélytársnőről.*

KAR

– Tejes ételek, apró torták.

Báthory Gábor félrevonja hűgát, fölhaltja a szoknyáját, és nekiáll, hogy meghágja.

KERESZTESSY PÁL

Gyakjad csak, gyakjad, nagyságos uram, a mi jó nagyságos asszonyunkat! *Simoninak:* Mint Attila királynak a Kálmán nevű fővitéze azt a langobárd menyecskét...

SIMONI GYÖRGY *megragadja felesége kezét*

Saját hűgát...! Förtelem... *Kimennek.*

KAR *bejön*

– Nagyságos fejedelem! Bethlen Gábor főkapitány érkezik...

– Óriás török seregekkel megerősítvén...

BÁTHORY GÁBOR *Báthory Annát ölelve*

Mi?! Az én fővezérem? Tán ellenem? Tüstént idehozzátok nekem azt a beste Bethlen Gábort! *Részegen ordít:* Megesküszöm az élő Istenre, hogy a fejét vétetem!

BÁTHORY ANNA *kivonja magát*

Gábris, te részeg vagy! *Othagyja, kimegy.*

BÁTHORY GÁBOR *fut utána*

Anna, de várjál, hát még...!

KAR *félrevonja Keresztessy kapitányt*

– Kapitány úr! Bethlen Gábor főkapitány nagyságodnak külön üzeni...

– Merthogy Báthory fejedelem föl fog mindent pusztítani, akár a pestis!

– Egész nemzetét elveszejtí, hacsak...

KERESZTESSY PÁL

Hacsak...?!

KAR

– Hacsak Isten...

– ...valaki által...

– ...a fejét nem szakasztja...!

KERESZTESSY PÁL *magából kikelve fut ki Báthory után*

Micsoda?! Vigyázz, uram, életedre törnek!

BÁTHORY GÁBOR *tereli be a vonakodó Simoninét*

No, gyere csak, galambom, ne félj hát... *Szorongatni kezdi, erőszakoskodik*

SIMONI GYÖRGYNÉ *tiltakozik*

De nagyuram...! Aber was für ein...?! *Hilfe! Báthory ledönti Simoninét.*

SIMONI GYÖRGY *beront, ráveti magát Báthoryra, kést emel a torkára*

Ha ebben a minutában el nem eriszted...!

Ekkor odaugrik a KAR, lefegyverzik Simonit, és leszedik a rohögő Báthoryról.

BÁTHORY GÁBOR

Ha nem akarja nézni, ne nézze! Vigyétek!

A KAR azonban nem engedelmeskedik, hanem összenéznek, és rávetik magukat Báthoryra. Ekkor Keresztessy rohan be, hogy a fejedelemnek segítsen, de őt Simoni tartja föl.

SIMONI GYÖRGY

Egy lépést se, Keresztessy komám! Legyen, aminek lennie kell!

A KAR késekkel ledöfi Báthory Gábort. Simoniné sikoltozik, az őrvjögő Keresztessyt Simoni tartja fogva.

SIMONI GYÖRGY

Meghótt? Na...! Hát akkor most Homonnay jön a fejedelmi trónra!

Vivát Homonnay!

KAR *odaugrik Simonához, lefogja*

– Miféle Homonnay?

– Vivát Bethlen Gábor!

– Nem érted? Vivát Bethlen Gábor!

SIMONI GYÖRGY *kiszabadítja magát, dühösen int a feleségének*

Nem! Nem értem...! Indulunk!

KAR *a belépő Bethlen Gábornak*

– Vivát Bethlen Gábor!

– Vivát, vivát!

SIMONI GYÖRGYNÉ

Na és ki az – Bethlen? Katolikus legalább?

SIMONI GYÖRGY

Ördögfattyá ez is! Kálvinista! *Lába elé köp, megragadja feleségét, távoznak.*

KAR

– Meghalt a fejedelem, éljen a fejedelem!

BETHLEN GÁBOR

Legyen béke veletek, Isten kegyelméből. Mert én békeséget akarok

művelni. Nekem az ország dolga számít. És most mind az egész magyarságra van az országnak szüksége, se fajta, se nyelv, sem pedig a hit meg ne osszon minket!

KAR

– Vivát, vivát!

– *olvassa*: Egyheti multság a fejedelmi beiktatásra kihirdettetik!

KERESZTESSY PÁL

Multság? Hahó! No és a gyász? Induljunk tán elébb fejedelmünket tisztességgel eltemetni!

BETHLEN GÁBOR

Megállj! Várjunk azzal a temetéssel! *A KAR-nak*: Küldjete a feleségemért! Előbb tisztünk szerint bekebelezzük a fejedelmi hivatalt. *Keresztessy hátat fordít, feltűnően távozik. Bethlen a KAR-t utasítja*: A fejedelem tetemét ide hozzám! *A KAR odahozza a holttestet, Bethlen egy intéssel kiküldi őket. Leroskad Báthory testéhez, átöleli a fejét, föl-zokog*: Gábor, te átkozott! Te szörnyeteg, te drága... tündér Gábris!

BÁTHORY ANNA belép, nézi a Báthoryt sirató Bethlent

Bethlen Gábor...!

2.

KAR

– *olvassa*: Te Bethlen Gábor, Erdély fejedelme! Én, a legyőzhetetlen padisah parancsolom neked, hogy húszezres jó sereggel rögtön indulj, és zászlóm alá add magad.

– No, fejedelmünk tíz nap múlva már ott állt a Dnyeszter mellett, a szultán sátora előtt. A padisah a rableánykákat is, kiket a fejedelem pénzen vett, a legnagyobb örömmel fogadta, s elhitte, hogy erdélyi főurak gyermekei.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Vége...! Most van véged, Bethlen Gábor! A keresztény világ ezt neked soha megbocsátani nem fogja.

BETHLEN GÁBOR

Mit mondasz, egyetlenem?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Te a pogánynak keresztény rabokat adtál, akiket a szemed láttára fejeztetett le a szultán.

BETHLEN GÁBOR

Az énnekem a legfőbb dicséretem és jutalmam. Ez háborús szokás.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Pirul az orcám, hogy keresztény leánykák becsületének árán vetted meg a pogány barátságát.

BETHLEN GÁBOR

Egy tucat lotyóval megmentettem ezer és ezer szűz életét és becsületét.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Leánnyal kereskedő kalmár lettél...!

BETHLEN GÁBOR

A török szokások szerint cselekedtem, Zsuzsikám. A farkast nem etethetem fűvel, mint az ökröt, mert engem fog fölfalni!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Irtózáttal fogják emlegetni, hogy a fejedelem leánykufár és hóhér lett a maga hasznáért. Lippa várát meg odaadja az ellenségnek!

BETHLEN GÁBOR

Ellenségnek? A török az jóbarát. Nem aludtál, Zsuzsikám? Jókat mondanak odaát egy zsidó orvostól, ki minden betegséget csuda jól kikúrál.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Kegyelmed nem is bálná, ha ki lehetne találni rád valami betegséget. Hogy megnyugodhasson: beteg vagyok, vagyis nem kell velem törődni.

BETHLEN GÁBOR

Jaj, lelke! Isten jóra fordít mindent, meglásd, csak várjál türelemmel!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Én?, egyebet se teszek, csak várok! Két hét óta lehettem egy órát is

veled? És meddig várjak? Hát énnekem nem lehet bajom? Csak az országnak?

BETHLEN GÁBOR

Angyalom, most majd olyan békére virradunk, mint még soha. És akkor...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Békére? Hát miért üzente akkor Keresztessy kapitány, hogy „fegyverrel vegye el Bethlen Gábor Lippát, ha a töröknek akarja adni!”?

BETHLEN GÁBOR

Keresztessy...! Az még Báthorynak volt a kuvasza... Csizmámmal rúgom szét...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem az, hogy Keresztessy!, hanem hogy magyar föld! Mernél fegyverrel támadni saját váradra?!

BETHLEN GÁBOR

Ez politikum.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Az egész kereszténység el fog szörnyülködni rajta. Ilyet még Báthory se csinált!

BETHLEN GÁBOR

Báthory Gábris tébolya fölpusztított mindent! És egész Erdélyt, az egész magyarságot adta volna a töröknek, ha Isten útját nem állja...! De hát én ebédelni jöttem haza, nem veszekedni!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha egyszer mindenki azon sír nekem, hogy Bethlen Gábor ne legyen az ország ellensége!

BETHLEN GÁBOR

Hát az vagyok? Én békességet akarok. Ámbár... tenéked, angyalom, most is igazad van. Hagyjuk akkor Lippát, nem olyan égető. Majd küldök valami ajándékot a töröknek.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Kellett úgy rám kiáltani? Azelőtt nem tetted volna, de mióta ekkora nagy fejedelem lettél...

BETHLEN GÁBOR

Nem nagy fejedelem van itt, hanem nagy fejedelemasszony...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Gábor... Egyet mondjál meg nekem. Annak idején ki szólt, ki figyelmeztetett, hogy Báthory az életedre tör?

BETHLEN GÁBOR

Tudom a pletykát, amire gondolsz. Egy szó sem igaz belőle. Hogy Báthory Anna...? A fejedelem szukája – meg én...? Te elhiszed, hogy én egy ilyenem...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Levélben megírta neked, azt mondják.

BETHLEN GÁBOR

Hazugul mondják. Az a szajha? Hát elvettette tőlem Hunyadot, és saját magának adatta!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Akkor meg miért hagyod nála? Megmondom én. Mert te is kedvezni akarsz neki. És várod, hogy neked is megfizesse a testével.

BETHLEN GÁBOR

Miket beszélés...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mert a fejedelemségben az a jó nektek, hogy az egész világ asszonya a tiétek!

3.

KAR

– Kik vagytok?

– Homonnaiak.

– Hunnan?

– Homonnáruul.

– Hová?

– Bort viszünk a nádorispány úr öméltóságának.

– Há' nem vagytok kalmárok?

– Nem.
 – Ínye, a betegség kapjon meg benneteket, há' nem vagytok zsidók?
 – Az se.
 – Se semmiféle kutyahitű kálomisták, lutheránusok?
 – Nem, mink igazhitű kőröszvények vagyunk.
 – Hát akkor agyonisten néktek!
 – Jó, de akkor tik meg segéljetez nekünk, mert itt fagyunk az éccaka – na, itt jön a mi urunk, Homonnay Gyurkó, ki Erdélynek a fejedelme lesz.
 – Há' hogyhogy?
 – Há' úgy, hogy azér' megyünk épp a nádorispányhoz, hogy hadat vigyünk Erdélyre, és megtörjük ama Betlehem Gábornak a fejét!
HOMONNAY GYÖRGY az érkező *Simoni Györgynek*
 Nagyuram, engedelmevel... segítséget kérek, de hamar, mert ránk esteledett...
SIMONI GYÖRGY
 Kihez volna szerencsém? A mi felekezetünk vagy eretnekbéli?
HOMONNAY GYÖRGY
 Homonnay György – na, hát mienkbéli...
SIMONI GYÖRGY
 Homonnay? Na végre! Én meg Simoni György, hallottál rólam. Csak tudod, én bizony fene dühödött vagyok ezekre a kálomistákra. Mert volt itt nekem a faluba egy szép kis templomom, az olyan volt, hogy nem adtam volna oda a Burg tizenkét szobájáért. Na, míg oda voltunk az asszony rokonságánál – a guta majd megcsap –, ezek az én parasztjaim megőrültek. Fogtak maguknak egy aljas prédikátort, és kálvinizáltak. A templomot meg bemeszelték! Hú, ti vesztet kutyákl!, mondom. Fogtam egy rudat: Takarodjatok ki az én templomból, kifelé! Elibém áll az a barom prédikátor, főlemeli a kezét, hogy Krisztus így, Krisztus úgy! Ne vedd a szádra Krisztus nevét, te, mert ha még egy szót szólsz...! Há' csak nem hagyja abba, na, fogom a rudat, s úgy derékon csapom, kigurul a templomból. Erre jönnek rám a bűdös parasztok. Há' hatot agyonvertem belőlük, negyvenet félholtra... Az asszonyok úgy rángatták el őket előlem, mert az egész falut megölöm... Hát énbennem olyan düh van ezek ellen, hogy azt az átkozott Bethlen Gábort ízekre szedem szét...!
HOMONNAY GYÖRGY
 No, barátom, ezt nagyon szeretem! Kevés ilyen lelkes, derék magyar embert ismerek. Pedig ilyenekre van mostan szükségem, mert beszállunk Erdélybe. Hívnak.
SIMONI GYÖRGY
 Igen?
HOMONNAY GYÖRGY
 Nagyon hívnak. Mert ugye még a bátyám jussa volt a fejedelmi székl. És őt is ez a Bethlen csapta ki... Soha emberben még annyi gazság nem volt. Nemcsak Báthory fejedelmet ölette meg, hanem Homonnay testvérbátyámat is bizony ez veszejtette el...
SIMONI GYÖRGY
 A kálomistáktól minden kitelik. Ördögökkel bagzott ebfaj. *Belép Simoniné.* A feleségem...
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Isten hozott... *Homonnay a bokáját csattogtatja, fejet hajt.*
SIMONI GYÖRGY
 Német az istenadta... *Az asszony felnevet.* De azért ő is utálja az ebhitűeket. Pedig az ő nációja hozta a nyakunkra a pestist. Gyűlöli őket...!
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Én nem... Istenem, én nem tudom, nem értem... Parasztnak minék a kalvinizmus...
SIMONI GYÖRGY
 Csak egyszer adná az Isten a markomba ezt az országrontó, nemzetpusztító csordát...!
SIMONI GYÖRGYNÉ kacag
 Ne haragudjál nagyon, György...!
HOMONNAY GYÖRGY
 Mit olvas, nagyságos asszonyom? Ilyen rettenetes nagy könyvet.

SIMONI GYÖRGYNÉ *nevet*
 Jaj, nagyon furcsát! Pázmány prépost... felel prédikátoroknak... De nem tudom megérteni... Mért írnak olyan hosszúkat a papok? Néha szép: „Veszedelmes állapotban vagynak azok, akik katolikusnak mondják magukat, de az új hitű atyafiakkal való társalkodásból rozsdá csiszolódik hozzájuk...”
HOMONNAY GYÖRGY
 Hallom, sokáig nem voltak itthon – merre jártak, asszonyom?
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Minálunk, otthon...
KAR *érkezik – Simoninak*
 – Nagyságos úr, el akarják temetni a Farkasét!
 – A prédikátor sötétedés után titkosan megy a házhöz.
SIMONI GYÖRGY
 Na, megálljatok, kálvinista csürhe, most a nyakatokat szegem!
Homonnaynak: Maradj itt, uram, nekem egy kis dolgom van. *Elmegy.*
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Látja, mindig ilyen...
HOMONNAY GYÖRGY
 Remek egy ember. Dühös magyar.
SIMONI GYÖRGYNÉ *nevet*
 Igen!
HOMONNAY GYÖRGY
 Elmondja nekem, asszonyom, hogy ismerték meg egymást?
SIMONI GYÖRGYNÉ kacag
 Ezt akarod te tudni? Én elmondom... Ez egy szerelem, tudod-e. Györgynek volt egy felesége, és nem szerette, és mit tehetett, aztán engem megszeretett.
HOMONNAY GYÖRGY
 Maga is szereti?
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Hát szeretem.
HOMONNAY GYÖRGY
 És hova lett az első feleség?
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Ó, hát meghalt szegény. És csak akkor lettem én a feleség.
HOMONNAY GYÖRGY
 És kegyed mit tanul ebből a könyvből?
SIMONINÉ
 Jaj, nagyon érdekeset... igazságokat... Azt mondja: „A pártos tanítók írásaiban oly éktelen és képtelen kábaságok vannak, hogy...”
Homonnay is odahajítja fejét, erre Simoniné nevet, és abbahagyja az olvasást. Én egyszer már találkoztam egy fejedelemmel... de az a Báthory Gábor volt. Hát maga, Homonnay, hogy akarja megszerezni a fejedelemséget?
HOMONNAY GYÖRGY
 Isten segítségével. Elmondjam? Maga iránt olyan bizalmam van, hogy elmondom. Tudja, én nagyon otthon vagyok ám Bécsben. Csodálom, hogy sose találkoztunk ott. Mit nevet?
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Mink nem vagyunk grata persona Bécsben. Az uramnak a volt felesége miatt...
HOMONNAY GYÖRGY
 Lássá, most lehetne az ura megint grata persona. Tudja, engem erősen segítenek Bécsből, hogy tavaszra a rebellió meglegyen. A hozzá való pénzt – azt mind ilyen boroshordókban küldik. Mert a császár meg akarja szerezni Erdélyt – és itt vagyok erre neki én!
SIMONI GYÖRGYNÉ csúfolódva
 Milyen bátor ember maga!
HOMONNAY GYÖRGY
 Hát igen, én az vagyok... Meg hát sok a földönfutó, ugye, aki manapság nem tud miből élni, csak a bajból. Mert ha otthon van, mit nyer?, éhes. De ha lóra ülhet, itt is talál, ott is...
SIMONI GYÖRGYNÉ
 Jaj, borzasztó...!
HOMONNAY GYÖRGY
 Mi az a kis Erdély. Ha tavaszra fölszedem a népet, s kapok a csá-

szártól egy jó segítséget, akkor vígan ropogtatom el a Betlehem Gábert, nem igaz? Mert az nagy gazember ám!, emlékszem rá Bocskai uram udvarából. Hallgató, irigy, fekete ember, mindig úgy néz, mint akinek ördög lakik a háta mögött. Higgye el, annak a sátánnal van cimborálása, akárcsak a többi hitehagyott-félének. De csak egyszer bejussak a szép Erdélybe...! Ha a maga ura, asszonyom, mellem áll, olyan főember lehet...! *Az asszony nevet.* Hova ment az urad?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Eretneket ütni – mindig csak. Az neki a passziója. Nem tud nyugodni velük, még éjszaka sem. Itt egy asszony meghalt, szegény kálvinista jobbagynak asszonya, az uram meg parancsolt, hogy nem szabad temetni, csak ha hoznak plebánost. Most van egy hete, hogy nem hagyja őket. Én nem bánom, nekem mindegy, ha neki öröm ez...

HOMONNAY GYÖRGY

De magának unalmas lehet itt lakni egyedül ebben a várban...

SIMONI GYÖRGYNÉ

Mindegy az... Vannak macskáim, nekik elmulatok. *Ledől, simogatja a macskát.*

HOMONNAY GYÖRGY

Tudja, mondok valamit. Én nagyon szeretnék erdélyi fejedelem lenni, de... Ha én valaha találtam volna egy ilyen kedves nőt, akivel el lehetne a világ elől bújni és boldogan élni, akkor... akkor én a kisujjamat se mozdítanám a fejedelemségért.

SIMONI GYÖRGYNÉ

Hát... igaz, maga nem olyan kemény ember, akitől mindenkinek félni kell...

HOMONNAY GYÖRGY

Nem, én egy olyan édes fiú vagyok, akit nagyon szeretni lehet.

Simoniné kacag, összesimul a macskával. Homonnay odahajol, belenéz a nő szemébe, megérinti. Nyílik az ajtó, Homonnay visszanéz – a férj, Simoni áll ott komoran.

HOMONNAY GYÖRGY *megijed, feláll*

Vártuk kegyelmedet... jól elbeszélgettünk...

SIMONI GYÖRGY

Nem kell ide sok beszéd. Én egy pillanat alatt meg tudok gyulladni, de meg is tudok fagnyi.

HOMONNAY GYÖRGY

Ezt hogy érti kegyelmed?

SIMONI GYÖRGY

Úgy, hogy Báthoryból elég volt egy is erre a világra. *Int a feleségének.*

SIMONI GYÖRGYNÉ

De György...! *A férj mereven néz rá, az asszony durcásan elfut.*

HOMONNAY GYÖRGY

Reggel elmegyek...

SIMONI GYÖRGY

Most.

HOMONNAY GYÖRGY

Most? Éjszaka?, hóba, fagyba...?

SIMONI GYÖRGY

Ebbe' a minutába'!

HOMONNAY GYÖRGY

Simoni uram, gondolja meg kegyelmed, mivel játszik. Az udvarnál már most sincsen jó híre.

SIMONI GYÖRGY

Ott a bundád, ott a süveged. *A KAR-nak:* A nagyságos úr öméltósága eltakarodik minden pereputtyával együtt! Lova, bora, mindene ki!

HOMONNAY GYÖRGY

No megállj, Simoni, ezt még megfizeted, ezt az éjjeli szállást!

KAR

– És e pillanattól Homonnay már hadban is áll.

– Bethlen Gábor trónjára tör, ám elsőnek Simonit akarná máris fölkoncoltatni.

– És az asszony? Most ez a Simoni félholtra veri a feleségét? Vagy megöli?

– Lehet. Vagy félholtra öleli.

HOMONNAY GYÖRGY

Törődöm is vele, dögöljön meg...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Jaj nekem, jaj...!

BETHLEN GÁBOR

Mijje fáj? Úristen, mijje fáj...? Gyomra...? Itt...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem... itt! *A szívére teszi a férje kezét.* Jaj, Gábor, nem bírom, én nem bírom ezt az életet.

BETHLEN GÁBOR

Tudod, lelkem, mit láttam odalent? Örmény kalmárok jöttek, válassz valamit magadnak...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem, nem, nem kell.

BETHLEN GÁBOR

Csináltass ruhát! Milyet szeretnél?, bársonyt, szerelmes feleségem? Vagy mit kívánsz, mit...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Szemfedele!

BETHLEN GÁBOR

Ugyan, Zsuzsikám...! Majd az is megjön. Mitől ijedtél meg, anygylom? Történt valami?

KÁROLYI ZSUZSANNA *felcsattan*

Jaj, meg is bolondulok, hogy újra külföldre kell hadra mennie... És visszajön-e onnét? Az Isten verje meg, hogy mindig van, aki oly kegyetlen szívű, hogy háborút csináljon!

BETHLEN GÁBOR

Háborút?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Amit a Homonnay fog indítani...

BETHLEN GÁBOR

Hát ezt meg honnan veszed?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Már az asszonyok is beszélnek, kegyelmed nem is hallotta?

BETHLEN GÁBOR

Ostoba pletyka... *Csókolgatja felesége arcát.*

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ne így...

BETHLEN GÁBOR

Hát hogy?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Maga már úgy csókol engem, mint egy fejedelem!

BETHLEN GÁBOR

Hát hogy kéne?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hogy! Mint egy szerelmes.

BETHLEN GÁBOR

De hát ez nem az...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ugyan... Gábor! Azt mondja meg nekem... Miből megy ez mind?

Mert ha igaz...

BETHLEN GÁBOR

Micsoda, szívem?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Elkövet-e kegyelmed is oly szennyes dolgokat, mint bárki...?

BETHLEN GÁBOR

Én sem vagyok isten.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hát legyen! Bethlen Gábornak annak kell lennie! Inkább a halál és a nyomorúság, mint...

BETHLEN GÁBOR

Mint mi a bánat?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mint ládákat feltörni, ország pecsétjét leszaggatni... Igaz-e, hogy az öreg Boronkayt tömlöcbe zárattad, a Báthory-ládákat pedig kifosztottad?!

BETHLEN GÁBOR

Te elhiszed ezt?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem hiszem el – de én vagyok már az egyetlen, Gábor! Mind azt mondják, hogy a kincstartót azért csukattad le, mert nem akarta hagyni, hogy szabadon rabolhass!

BETHLEN GÁBOR

Az ország békéjét vettem meg azon az aranyon – a szultántól!

KÁROLYI ZSUZSANNA

De hát az a Báthory Anna hozománya volt...!

BETHLEN GÁBOR

Csak nem fog a fejem fájni egy ringyóért?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Azokhoz a ládákhoz még maga az istentelen Báthory se nyúlt hozzá, pedig az csak felfordította az egész világot!

BETHLEN GÁBOR

Mert neki volt még mihez nyúlnia – inkább az országot rabolta ki. Akkor nekem nincs jogom arra, hogy...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nincs. Bethlen Gábor abban a pillanatban megszűnt, mihelyt a becsület egyenes útjáról letér. Csakis az ártatlansága tarthatja meg, hogy van még ember, aki mer és tud jó és tiszta lenni.

BETHLEN GÁBOR

Igen. Igazad van. Mondom neked, Zsuzsanna, higgyél és bízzál. Mert eljő az idő, amikor megnyílnak a szemek, és megvilágosodnak az elmék.

KAR

– És akkor fényesen jó elő, ami tiszta – de visszahull a sötét fertőbe, ami szennyes, hiába minden pompa és álorca.

– Mert hogy történt az eset? Megveregette fejedelmünk a vén Boronkay vállát, s azt mondta neki: „Milyen igaz hazafi kegyelmed, hogy nem enged a kincsekhez nyúlnom! Ámde most az országról van szó. Úgyhogy kend máris indulhat a tömlőcbe szépszerével!”
– S e szavakkal parancsolta nekünk jegyzőkönyvbe venni: „A Báthory-ládákat, melyek Boronkay urunk hűségére voltak bízva, feltörve találtuk.”

BETHLEN GÁBOR

Inkább egy ember szenvedjen, mint egy ország. Mindig kell koncot vetni az ördögnek is...

KAR

– Nagyságos úr, Simoni György várakozik...

BETHLEN GÁBOR

Nocsak! A Simoni? Jöjjön csak kegyelmed! *Simoni belép.* A pátriáért vagy a religióért?

SIMONI GYÖRGY

A pátriáért. Csakis a mi veszett hazánkért.

BETHLEN GÁBOR

Jól van. Legelőször is magyarok vagyunk. Na. Hát mért kellett elfutni énelőlem, mikor trónra léptem? Csak mert kegyelmed pápista?

SIMONI GYÖRGY

Uram! De most itt vagyok. És a bitang Homonnay ellen jövök. Csakis őellene...

BETHLEN GÁBOR

Beszéljen! Mi hír van?

SIMONI GYÖRGY

Homonnayék három forintjával fogadják föl a gyalogot, s öt forintjával a lovasát...

KÁROLYI ZSUZSANNA

A bécsi udvar pénzén?

SIMONI GYÖRGY

Hordókban jön a pénz Kassára, de persze nem mondják, hogy a császártól.

BETHLEN GÁBOR

Simoni uram! Megtenné-e, hogy elmegy énnekem hadra fogni a hajdúkat?

SIMONI GYÖRGY

Lelkemre, meg!

BETHLEN GÁBOR

Én meg addig elvégzem ezt a Lippát. Mert ha ezt a török kezébe

adom, akkor oly bizodalmat nyerek a szultánnál, hogy minden munkát nyugodtan végezhetek.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Lippa! Jaj, még ez is! Hát mit nem vállal még magára, hogy az egész világ utálatát megkapja!

BETHLEN GÁBOR

Nem tudod, mit beszélsz... Ne tartsam a szavam?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Keresztyén földet adsz oda...!

BETHLEN GÁBOR

Forduljon ellenem a török? Mért, hát mi az a Lippa...?!

SIMONI GYÖRGY

Keresztessy komám kiskirálysága...

BETHLEN GÁBOR

A Maros túlsó partján egy rohadt sárfészek...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha olyan semmi sárfészek, mért alkudozik rá annyit a török?

BETHLEN GÁBOR

Legyen már elég...! Nincs elég gondom? Körös-körül megindul az ellenség...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Bár a halál jönne már...!

BETHLEN GÁBOR *míg Simoni elindul kifelé*

Én most elmegyek... a hadak után.

KÁROLYI ZSUZSANNA *hevesen csókolja férjét*

Mikor jössz?

BETHLEN GÁBOR

Két-három hét...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Rettenetes. Jaj, Gáborom...! Se éjjelem, se nappalom nincs nálad nélkül...

5.**BETHLEN GÁBOR**

Asszonyoddal akarok lenni.

KAR

– Italbélit, ételt avagy mást?

Bethlen nemet int, vár. A KAR elmegy. Belép Báthory Anna.

BÁTHORY ANNA *fölsikolt*

Jaj Istenem! Én édes Istenem...! Hát akkor jó, akkor jó, akkor nagyon jó... *Belekarol a fejedelembé, csodálja és imádja.* Nagy fejedelem...!

KAR

– A fejedelem szemébe most könny lobban, édes könny. Erre nem volt elkészülve, Báthory Anna öröme úgy szíven érintette...

– Szégyen-e, hogy egy nő előtt, egy rossz hírű... egy magasan tündöklő nő előtt ennyire elveszíti erejét?

BETHLEN GÁBOR

Hogy teremhet egy ilyen szépség... ilyen jóság, mint te, Anna, Báthory Anna...?

BÁTHORY ANNA

Fejedelmem... Könnyezik...?

BETHLEN GÁBOR

Nekem csak anyám kötényében volt szabad... Utána soha... mindig borotvaélen s kardhegyen volt minden... Ellenséggel, barátokkal... még a szerelmessel is... Mit akarsz te tőlem...?

BÁTHORY ANNA

Hogy én mit? Én csak... kitarom magamat... Itt vagyok, nincsen semmim, senkim, nem vagyok senki és semmi. Kinek kellek? Az ragadjon meg, lépjen rám, taposson el, vagy lobogtasson ki az ablakon...!

BETHLEN GÁBOR

Eddig boldogtalan voltam... de ha Isten... ha te... Jaj, de tudnék én boldog lenni! De fogok is tudni! Mert szeretem az életet, egészséges vagyok, s munkaerő van bennem. És meg tudom ölelni azt, aki engem szeret, s el tudom vetni az ártó és rontó érzést... *Meg-*

ragadja Annát. Akarod? Igen. Ez hiányzott. Az Istennek ez a különös kegyelme. Ezt még nem éreztem... Most már tudom, mit jelent az, ha Isten velünk, kicsoda ellenünk... Te gyermeket fogsz adni nekünk. *Anna fölvonja a szemöldökét.*

BETHLEN GÁBOR *öleiben Báthory Annával, reggelizve*

Még a méz is szebb nálad, mint másutt. Mert nem tudnak veled bánni, mindjárt megkásásodik, s nincs az embernek gusztusa rá. És sokkal több méhet kéne tartani, mert a méz a legjobb portéka. Egész Európát el tudnánk látni mézzel...

BÁTHORY ANNA

Milyen szép, hogy kegyelmed mindig az országára gondol.

BETHLEN GÁBOR *eszik*

Nagyon el vagyunk maradvá... Hogy van pácolva ez a sonka?

KAR

– Honnan tudná?

– Soha életében a konyhában nem is járt.

BÁTHORY ANNA *nevet*

Majd behívatom a szakácsné asszonyt...

BETHLEN GÁBOR

Anna, te honnan ismered Homonnay Gyurkót?

BÁTHORY ANNA

Megfordult a házamban...

KAR

– De arra gondol: Megfordult az ágyamban, s igen meg voltam elégedve vele.

BETHLEN GÁBOR

És mit gondolsz felele? *Anna megvonja a vállát.* Fejébe vette, hogy fejedelem akar lenni. És miért? Egyszer se gondol az országra, hogy annak szüksége van-e órá. Lásd, itt a te szegény bátyád, Gábris... a legnagyobb volt, kit valaha látnom adatott...

KAR

– Báthory fejedelem – felséges urunknak máig is a hőroosa...

– Akinek a hűgát talán még most is azért érinti...

– Ha hozzáér, máris tűz ég benne, szeme meghomályosodik...

BETHLEN GÁBOR

Gábris egy isteni küldött volt, aki fiatalsága és szenvedélyei miatt nem oda jutott, ahová akart.

KAR

– Úgyhogy még a sírba se jutott el, szegény.

BETHLEN GÁBOR

S ha én azon tépelődöm, hogy evvel a szegény országgal mit kelljen csinálni, mindig az ő szavaira kell gondolnom. Ilyenkor könny ömlik a szememből, szánom és sajnálom...

KAR

– Szívünk megszakad. Kegyedé is, asszonyom?

– És egy szava sincsen, hogy hol késik a bátyja temetése?

BETHLEN GÁBOR

Hát ezt a ruháskát hol vetted?

BÁTHORY ANNA

Ezt? Még a férjem hagyta itt nekem, a Jósika Zsiga, mikor elment.

BETHLEN GÁBOR

Na, tőlem is kapsz majd valamit.

BÁTHORY ANNA

És mit?

BETHLEN GÁBOR

Aláírom neked, hogy a bátyádtól kapott birtokok a tied. *Báthory Anna ráborul, Bethlen föláll.*

BÁTHORY ANNA

Hát elmegy?

BETHLEN GÁBOR

Elmegyek, de soha ily nehezen sehonnan el nem mentem. Ha te tudnád, Anna, milyen magányos állapot vagyok. Nehéz életem van. Az asszony beteg... Nemcsak a teste, hanem a lelkében is kínzó, nagy betegség van. Zsuzsanna az Istennek különös és lángoló okossága. De meghalok abban a levegőben... *Anna felkúszik az ölébe.*

Hideg és beteg, de olyan esze van, keresztüllát a levegőn, és a legkisebb gondolatomban olvas. Nem lehet előle menekülni, ha szememet behunyom, akkor még jobban látom szegényt. És nem tudom, mi baja... Semmi neki örömet nem hoz, semmi az ő szűzmáriás fájdalmát nem csillapítja. Mártír, nem asszony – mintha jégcsap lenne az ágyában, és én egy halottat ölelnék.

KAR

– A panasztevő férfi...! De jól ismeri ezt a mi asszonyunk! Hány-szor hallotta már!

– Mind, aki hozzá közeledik, órá önti ki panaszait egy másik asszonyról...

BETHLEN GÁBOR

No, Kisanna...! Hanem tudsz-e írni? Gyere, írd ide a neved!

BÁTHORY ANNA

Mi ez? De hát ez üres papír...!

BETHLEN GÁBOR

Majd a kancellária fogja odaróni, hogy ebben és ebben a birtokodban semmi bántódásod ne legyen. Írd le a neved, és bízd magad énrám!

BÁTHORY ANNA

Ha ez neked öröm, megteszem... Mert magamért nem tenném... Én nem nyertem soha még hasznot, pedig csak egy szavamba került volna... Krakkóban országokat kínáltak, és nevetve utasítottam el... Homonnay György nem oly régen a kezemet kérte...

BETHLEN GÁBOR

Homonnay...?!

BÁTHORY ANNA

De nem is feleltem neki, nevettem rajta... *Aláírja a papírt, átnyújtja.* Gábor, neked adom. *Bethlen összehajtja, elteszi.* Látom még nagyságodat?

BETHLEN GÁBOR

Az Isten nagy, és az élet hosszú... Még ma küldök pénzt.

BÁTHORY ANNA *fölkacag*

Mennyit?

BETHLEN GÁBOR *távozás közben*

Amennyit egy ló elbír!

6.

KAR

– Felsőges asszony, Jósika Zsiga vár bebocsáttatásra.

– Ki Báthory Anna férje.

– De nejtől mindmáig szűz férje, ha igaz...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Elég legyen...! Hívd be azt az ostoba Jósikát!

JÓSIKA ZSIGMOND *bejön*

Kegyelmes asszonyom, engedelmével...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mit akarsz?

JÓSIKA ZSIGMOND

Alázattal kérem felségedet, adja vissza nekem a feleségemet.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Tiéd, vedd el.

JÓSIKA ZSIGMOND

Igen, de nem akar.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem akar? Hiszen te akarod.

JÓSIKA ZSIGMOND

De én... szerelmes vagyok, felséges asszonyom.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mi...?! Megkerült bolond!

JÓSIKA ZSIGMOND

Mert elveszett a szemem világa egy pillanat alatt. Micsoda lóháti menyecske volt az én Annám... Nézni is gyönyörűség! Fialatok voltunk, és örültünk, felséges asszony... S abban a minutában eldöntöttem: én – ha kell – föl is áldozom magam érte. Rögtön feleségül kértem.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Megégetett, mi?

JÓSIKA ZSIGMOND

Semmiel. Hiszen ha azt tette volna! Ha el akart volna bájozni, mert megkívánt! De nem. Csak mint hú kutyát és szolgát akart megtartani, hát odanyújtotta kezét. És én hogy örültem, mikor megesküdtünk...! Hanem bizony éjjel, mikor megvetették a nászágyat, Báthory Anna a hálóláncát kulcsra reteszelte. És nem eresztett magához. S akkor én az egész lakodalmas nép szeme láttára köpönyeget terítve a küszöbén háltam. De nem egyszer ám, hanem egy egész hónapra keresztül, míg a lakodalmom tartott! A násznép pedig gúnyt űzött belőlem, az uraktól a cigányokig mind nevettek rajtam. Végül Annám előjött, azt mondta: Hát maga mit akar itt?

KÁROLYI ZSUZSANNA

És nem vágtad szájon? És nem mondtad meg neki, mit akarsz?

JÓSIKA ZSIGMOND

De ha ő nem akarta.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha kardod vagy sarud nem akar veled jönni, mit teszel? Hát férfit vagy te...?! Hogy egy ilyen ringyóval nem tudsz elbánni?!

JÓSIKA ZSIGMOND *fölháborodik*

Engedelmet, de szájára ne vegye nagyságod...! Megkövetem, de inkább engem sújtson haragjával!

KÁROLYI ZSUZSANNA *viszolyogva*

Téged ez bizony megboszorkányozott. Rontás van rajtad, rontás!

JÓSIKA ZSIGMOND

Igen, meg vagyok romolva. A szerelem által...!

KÁROLYI ZSUZSANNA *kiabál*

Elég volt, hallgass! Kifelé...! Takarodj innen!

BETHLEN GÁBOR *csodálkozva érkezik*

Mi történt, angyalom? *Megcsókolja feleségét.*

KÁROLYI ZSUZSANNA

Semmi, csak a cselédek fölbosszantottak. Nem evett még? Egyen!

BETHLEN GÁBOR *rögtön enni kezd*

Valahol ettem én egy sonkát, és az nem volt ilyen szálas... *De máris rájön, hol ette, ezért teletömi a száját, zavarában mégis folytatja.* Kérdeztem a pácot, de nem mondták meg... irigy szászok, gondolom, Segesváron volt... És az olyan volt, egészen gyenge, rózsaszínű, omlós...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem jó az ügy. Az olyan rohasztott.

BETHLEN GÁBOR

Hogy mondhatasz ilyet, lelkecském. Nagyon jóízű sonka volt.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ugyan...! Gyömbérral pácolják, azelőtt én is csináltam, de kegyelmed megtiltotta... Na mi az? A méz se tetszik?

BETHLEN GÁBOR

De... csak hogy ilyen... kásás... Hogy csinálják azt, amikor tisztán, sárgán folyik?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Sehogy, forró vízben megmelegítik. De magának azelőtt keserű volt az ügy. Most meg már az lett az édes?

BETHLEN GÁBOR

Alig várom már, hogy Gyulafehérváron megtelepedjünk. Új házat rakatok, nem lesznek ezek a nagy füstös falak...

KÁROLYI ZSUZSANNA

És miből?, még mindig a Báthory-ládákból?

BETHLEN GÁBOR

Micsoda házakat láttam...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Igen? Csak nem Báthory Annánál?

BETHLEN GÁBOR

Hol...? Jaj, hát... Honnan tudod, hogy ott voltam?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mondták. A verebek.

BETHLEN GÁBOR

Nagy szájuk van... De tudod te, lelkecském, milyen hitvány és semmirekellő életet tud élni némely asszonyi állat?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Igen?

BETHLEN GÁBOR

Hiába, aki lotyónak született, az lotyó lesz. Aki meg szentnek és angyalnak, az szent és angyal.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Asszonyból az lesz, amit a férfiak csinálnak belőle. És mért kellett kegyelmednek abba a boszorkányfészekbe menni?

BETHLEN GÁBOR

Mert... Írást kellett vennem tőle, hogy a Báthory-ládákat az ország használatára átadta, és...

KÁROLYI ZSUZSANNA

No és?

BETHLEN GÁBOR

Mit és?

KÁROLYI ZSUZSANNA

És kegyelmed mit adott neki érte?

BETHLEN GÁBOR

Mit, hát... örüljön, ha nem vesszük el tőle azokat a birodalmakat, amiket a bátyja neki adott.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mi?! Azt maga mind meghagyta neki?

BETHLEN GÁBOR

Dehogyan, az majd... majd a tanács dolga lesz, hogy mit hagy meg.

KÁROLYI ZSUZSANNA

De hát milyen írást adott neki kegyelmed?

BETHLEN GÁBOR

No, az... nagyon csendes írás. Azt lehet magyarázni így is meg úgy is.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Itt van kegyelmednél? *Bethlen bólint, az asszony int, hogy kéri, Bethlen előveszi, átadja, az asszony olvassa.* Én Báthory Anna amaz ládákat, kiket bátyámtól nyertem, az ország javára mind általadom... Én, Bethlen Gábor, ezennel ígéretet teszek, hogy ha... Már megint nagyon könnyelmű volt kegyelmed. Sokat ígért.

BETHLEN GÁBOR

Mit ígértem...? Annyit ígértem, hogy ha az országgyűlése által jóváhagyatják, megerősítem. De az pedig mit hagy jóvá? Amit én. Már ennél szűkebben nem foghattam. Most mit akarsz?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Én...? Érdekel is engem egy ilyen cafkának a vagyona! Felőlem maga csinálhat, amit akar. Soha nem szóltam bele.

BETHLEN GÁBOR

Soha.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Vagy talán igen?... Gábor, ne legyen igazságtalan!... Maga engem megcsalhat, ahogy jólesik...

BETHLEN GÁBOR

Hogy én megcsalalak téged...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Még nem tudom.

BETHLEN GÁBOR *ordít*

Nem fekszik tán Báthory Gábor eltemetetlenül a nyírátóri templomban, mint valami dög?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hát ez az ára! Hát ezt ígérte maga annak a cafrának! Hogy eltemeti! És ez az ára a ládákknak!

BETHLEN GÁBOR

Nekem ilyet ne merészelj mondani!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hát ki merészelje, ha én se?! Hiszen senki se mer magának ellentmondani! Maga egy tirannus, aki azt teszi, amit a vére diktál!

BETHLEN GÁBOR

Zsuzsanna!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Maga nem az, akit én ismerek. Magában egy idegen ember lakik. Bethlen Gábor, az én uram, az isten – éppen azt csinálja, mint mások. Nem látja, hogy a maga nevét már kikezdték?! Az öreg

Boronkay kincstárnok él, s egyszer ki fog szabadulni, mert nem tarthatja örökké börtönben ártatlanul! És akkor mi lesz? Az egész ország megtudja, hogy Bethlen Gábor pecsétet tört, és szétszórta mások becsületes keresményét...

BETHLEN GÁBOR

A rablás – az becsületes?! Azokat a kincseket Báthory a szászoktól rabolta el! Az mind az ország tulajdona!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Akkor mért nem mondattad ki ezt az országgyűlésével?

BETHLEN GÁBOR

Mert... nem volt még rá idő. Na de kié lett az a kincs, az enyém? Van-e itt neked csak egy aranytányérod is belőle? Mind ott van már a szultán kincsházában! Itt pedig csönd van és békekesség az árából.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Akkor mért ígértél füt-fát a cédának, meg hogy annak a szörnyeteg bátyjának országos temetést rendezel?

BETHLEN GÁBOR

Én?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Te mondtad! Mert én keresztüllátok rajtad, te örömet akarsz tenni annak a cégéresnek! Hogy most elmondhassa, benne van már az egyetlen igaz ember is ő hálójában. Pedig neked csak az az egy kincsed van, Bethlen Gábor, a becsület és a tisztesség. Jaj neked, ha ez is odavész. Akkor az egész országot elveszíted, s ki fognak téged okádni, mint a bort. Ott fogsz veszni az árokparton, és nem lesz a nevednek se híre, se illata.

KAR

– Hogy nem fél ilyeneket mondani!

– Esze mint az éles kés, nyelve mint a fúvó tűz.

– Úgy bánik a fejedelemmel, mint a szégyenoszlophoz kötözöttekkel, akiket mindenkinek jussa van leköpni, s megdobálni kővel.

Bethlen fogja a levelet, és összetépi.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Állat...! Barom...! Mit csinál, maga eszeveszett?! Mikor kezében van egy írás, hogy mindent elfogadott az a szuka...! Mivel tudta belőle kicsikarni, mit adott érte? Megölelte, megcsókolgatta, maga utolsó buja!

BETHLEN GÁBOR

Elég! Elég, vagy itt ez a kés, és itt vágom a szívembe, ha még egyet szólsz!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Uram, édes uram!, mit tettem. Bocsásson meg nekem, Gábor, Isten elvette az eszemet. De magával nem lehet. Maga meg van rontva.

BETHLEN GÁBOR

Rohadjon el minden porcikájuk! Báthoryak...! Még hogy én akarok neki országos temetést! De hát ki jönne el a temetésére annak, aki pusztává és koldussá tette az országot...?

KÁROLYI ZSUZSANNA *sír*

Bocsásson meg...! Én vagyok megrontva.

KAR *bejön*

– Felséges uram, török levél jött... a nagyvezírtől...

BETHLEN GÁBOR *beleolvás*

Na. Befellegzett Konstantinápolyban. Azért tömtem drágaságokkal ezeket a kutyákat, hogy fenyegetsenek?! E miatt a rohadt Lippa miatt kell nekem elveszni országostul, népestül...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Jaj, szegény magyarok...

BETHLEN GÁBOR

Leromboltatom azt a sárfészket! Nem érdemli meg, hogy a neve megmaradjon!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Szegény elveszett ország...

BETHLEN GÁBOR

Lippa nem az ország.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha ma ezt kéri, holnap Váradot fogják kérni! Harcolni se kell nekik érte, csak megüzenik, s Bethlen Gábor megy és elfoglalja nekik

erővel. De van még hazafi ebben az országban, aki megvédi kegyelmedtől a magyar várakat!

BETHLEN GÁBOR

Te éntőlem akarod megmenteni Erdélyt?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Magát kéne saját magától! Jaj, Úristen, kellett ez nekem?, a fa tetejében ülni, s mihelyt valami szél jön, elsőnek az én fészketem dobja le?! Nekem ez nem kell, adja vissza az én ifjúságomat, egészségemet! Semmi közöm a maga törökjeihez és németjeihez, magát a saját vére s bujasága hajszolta, a telhetetlen, vak kapzsisága. Nem látja, hogy már mindenki megveti magát? Én voltam az egyetlen, aki hittem magában, és most belőlem is kigyomlálta az utolsó jó érzést. Most aztán szűköl, mert retteg, hogy vérét veszik az ebek!

BETHLEN GÁBOR

Hogy én? Nekem nincs mitől félnem. Csak attól, hogy itt van mellettem a legnagyobb ellenségem. Te semmi asszony, azt hiszed, egy percig is megijeszt engem a szultán és minden vezére...? Azt én mind el tudom intézni, ha olyan asszonyom van, akinek fejedelmi vér folyik a testében. De te csak egy ijedt kis beteg asszony vagy, aki a maga rémségeitől fél!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hát akkor menjen, és talál magának fejedelmi vért! Ott várja vissza! Menjen a szemem elől! Annyi mindig voltam, mint egy Bethlen Gábor, ez a senki gyermeke, pecérek királya! Menjen előlem, s ne közelítsen hozzám soha az életben! Én nem fogom megállítani, felőlem rohanhat a vesztébe, Isten bűnös, gonosz embere!
Kiviharzik.

7.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME *megjelenik Bethlen vízióiban*

Bethlen Gábor...!

BETHLEN GÁBOR

Ki keres? Uramisten! Nagyságod az...?!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Nem kerestelek...

BETHLEN GÁBOR

Gábris... fejedelmem!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Csak erre vetődtem...

BETHLEN GÁBOR

Az én mulasztásom, miattam nem nyughatsz...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Igen! Rohadna el már minden porcikám! És te akarnál nekem országos temetést?!

BETHLEN GÁBOR

Országosat lehetetlen, de legalább...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

És ki búcsúzna éntőlem, aki – micsodává tettem? – pusztává és koldussá tettem az egész országot? Én már megmaradok egy ámokfutó, gyilkos kéjencnek...

BETHLEN GÁBOR

De hiszen az voltál, bocsássa meg az Isten.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hát hogyne!, mi más...

BETHLEN GÁBOR

Én tudom, ki lehettél volna...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Ha el nem herdálom magam, ugye. Így aztán te, Bethlen, nem is törhetsz másra, mint hogy országépítő és gyarapító, bölcs uralkodó akarjál lenni...

BETHLEN GÁBOR

Akarjak...? Mért, most mi vagyok?

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Bármekkora szellemek és fejedelmek legyünk – saját magunkat csak ne mondjuk már hatalmasnak és bölcsnek!

BETHLEN GÁBOR

Téged nem is akartalak. Inkább egy... káprázatos tüneménynek. Ártó szellemnek, kiről fölremlt olykor, hátha majd használ...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hízelegsz.

BETHLEN GÁBOR

Minek erről beszélni?, elmúlt. És... mi járatban?

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Csak a mindennapos... Azt mondd, miattad nincs nyugtom? Hol ott te nem nyugatsz éniattam.

BETHLEN GÁBOR

Hívni mégse hívtalak. Mondd, mit akarsz, vagy távozz tőlem!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Milyen türelmetlen a te szellemed és hatalmad, Bethlen! Beavatnál, mire készülsz?

BETHLEN GÁBOR

Kérlek. Hazámat erőssé tenni. Hogy épp a te álmaid nyomán gyarapodó, eleven tündérgert legyen belőle. Mint magyarság ugyanis hívatottak vagyunk, hogy ezeket a nációkat itt mind összeköcsük, a követendőkre rávezessük, s őket egy magasabb egységbe fogjuk.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Tán hogy uraljuk, nem? Ha nem utasítod őket magad alá...

BETHLEN GÁBOR

Nem, nem. Társnépeinket önként kell hogy odavonjuk lelkületünk sokoldalú kristálya köré.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Önként, hát hogyne...! De azért a dárdahégyek noszogatójának segédelmével, nem? Ennek híján az ilyesmi mese szokott csak maradni.

BETHLEN GÁBOR

Ha nemzetünk tiszta erkölcsisége kivívja mindazok hódolatát, akik tisztelni tartoznak népünk fajiságát és lelkiségét...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Harcosaid erejét tartoznak tisztelni, sőt félni, Bethlen, a többi maszlag...

BETHLEN GÁBOR

Hódíthatunk azzal is, ha szépet és erőset sugárzunk, lelkületünket pedig kiontjuk, és szerteöntözzük Konstantinápolytól Bécsig és föl Krakkóig...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Az mint látvány se lenne utolsó.

BETHLEN GÁBOR

Gúnyolódj csak...! Szavad hamarébb elillan, mint alakod majd a kakaskukorékolás elúzi. Megbocsáss, de most – ég veled!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Egy szóra még! Azt megmondod-e, Bethlen, ki volt a gyilkosom?

BETHLEN GÁBOR

A tieid voltak. Ki nem volt? – így kérdeznéd inkább.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Kik voltak hát?

BETHLEN GÁBOR

Akiben akadt még mersz, s akik már eléggé szerettünk. Megöltünk, hogy megóvjunk téged a saját romlásodtól, és hogy mentsük magunkat is.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Szerettetek – nocsak! Hogy ráülhessél, Bethlen, a trónomra – ezt miért nem mondd?

BETHLEN GÁBOR

Ha trónra vágytam volna, már előszörre is én foglalom el, s nem téged ültetlek bele. Hát most jönnöm kellett. De nem hogy élvezzem ezt a nagy tisztességet.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Nem is feltételezném, hogy te bármit élvezsz... Virágoskertben is befogod az orrod, lakomán sürgősen bélbajod támad, az italtól okádnod kell... Örömd semmi, vacogsz, pedig befűtethetnél – s akkor hátha fölizzana valami... Bár ahogy a te fagyos szárazkóró Zsuzsannádra emlékszem...

BETHLEN GÁBOR

Mért kell ezt nekem hallgatnom...?

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hogy újabban aztán kinek a mézesköcsögebe nyaltál, tán csak tudatod velem...

BETHLEN GÁBOR

Elszoktunk már az ilyen szájalástól, Gábris...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Mióta elvágátok a torkomat. Ha örömtelennek mondalak, megcáfolsz?

BETHLEN GÁBOR

Van annyira igaz, hogy tagadni ne tagadjam.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

A húgomnak el is panasztad.

BETHLEN GÁBOR

Sőt, a vigasztalást is elfogadtam tőle. Remélem, nem akarod ellenezni, nem szólhatsz bele. Először is a bátyja vagy, nem a férje. Másodszor pedig halott.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

És a halott nem csodálkozhat? Hogy azok után... te otthon tényleg ringyónak tituláltad Annát? Aki miatt nehogy fájjon már a fejed...?

BETHLEN GÁBOR

Ez az, hogy mégis fáj! – és éppen mert ringyó. Hát mért mondtam volna másnak, amikor az?! Meg aztán Zsuzsannának, ugye, mégse mesélhettem el, hogy...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Tudod, én ütöttem meg nőt, de így soha nem beszéltem volna.

BETHLEN GÁBOR

A Grál-lovagot mindenki saját magában leli meg. Van, aki például hamarébb gyilkol, semmint hogy sértegetésre vetemedne.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Valóban? Jó. Vegyünk akkor mást: Nem értem, hogyan győzöd te... lélekkel, zsigerral, hogy folyton hazudnod kell. Államférfiként is: Kifele töröknek, németnek, befele szásznak, románnak, zsidónak, de magyarjaidnak szintűgy...

BETHLEN GÁBOR

Úgy, úgy, híveknek és pártütőknek, nemesnek és pórnak...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Ennyit színlelni, csalni! Én úgy voltam vele – hadd lásson, hadd tudjon mindenki mindent! Meg is bolondultam volna! Te meg még itthon is – asszonyoknak, szeretőknek... Meggyaktad-e, meglop-tad-e... Jaj, hogy ne feledjem, hát a kincsesládák! Hogy kiforgattál, te Bethlen, a javaimból!, még én is elámultam! Hogy is...? Mivel az öreg nem nyitotta ki szépszerével, megdicsérted igaz hazafiságért, de hogy lecsukathasd, ráfogtad, hogy...?

BETHLEN GÁBOR

Ráfogtam, hogy ő törte föl a ládákat, s tömlöcbe vettem. Őt, aki pallérozóm is volt, s aki uralkodói erényekre nevelt, igen.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

És mellétoldtad a tanulságot, hogy... az ördögnek is oda kell vetni a koncot...?

BETHLEN GÁBOR

Úgy van, hogy ne fájjon a foga az igazak és becsületesek lelkére. De megbocsáss, mennem kell.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hova indulsz?

BETHLEN GÁBOR

Lippára.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Ha én ezt fölfognám, hogy mit művelsz Lippával...! Saját váraddal...!

BETHLEN GÁBOR indul

Na, ehhez lennél te kevés, erre kelletttem én.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME még utánaszól

A pártütésre ügyelnék helyedben jobban.

BETHLEN GÁBOR

Homonnay?

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Homonnay vagy más – de láss a hátad mögé, ne kérdezz, fordulj szembe, aprítsd föl!

BETHLEN GÁBOR

Nem érted, hát ne diktáldj...! Őrült, aki vakon gyilkol!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Öldöklő banditákkal van dolgod, Bethlen!

BETHLEN GÁBOR

Gondolkodni s csak aztán cselekedni, előbbre járni több lépéssel, a csekélyebbet áldozni föl a nagyobbért – de neked hiába magyaráznom!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Csökött az értelmem. Meg halott is vagyok.

BETHLEN GÁBOR

Én nem vagyok egy isten-kardja vagy ostora, mint te voltál! Az én hatalmam által népünk békességben éljen és virágozzék, két keze munkája forduljon termőre, s a szeme ragyogjon.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Én marha meg...! Hát mért nem tudtam én, mi kell? Hogy virágozzék és illatozzék...

BETHLEN GÁBOR

Tudod, hogy engem mi taszított tebenned igazán? Máig is az, ahogy téged a vérszag úz és részegít, a bor szaga meg a sárló pina szaga szédít folyton...! Azok a bűzök...! A te tébolyult világod... föl-foghatatlan az emberi elmének!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Ugyan, Bethlen, föl tudod te fogni, csak épp ezért meg is rémülsz. Ijtedben fölül akarsz kerekedni – ma éjjel még ez kellett neked, te tudod, miért. Ki tudja, hányat alhatsz még, hogy a pucér, őszinte szót óhajtsd már csak...

BETHLEN GÁBOR

Azért jöttél, te halott, hogy odafordítsd tekintetem a túlvilágra? Azzal nincsen dolgom, engem az elevenek hívnak! Veled is annyi volna csak, hogy – ha óhajtod – a föld alá juttassalak!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Kérlelni nem foglak, Bethlen – eltemettetsz vagy maradok így, terajtd áll. De tudjad, hogy így bármikor, álmodban is rajtad tühetek, kérdőre vonhatlak, és torkon ragadhatlak, érted? *Nevet és távozik.*

8.**HOMONNAY GYÖRGY**

Vizitába jöttem a szép asszonyhoz. A férjedurad komisz volt, de téged, húgom, nem felejtetek el. Merre van az urad?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Ki tudja?, ment a dolgára ...

HOMONNAY GYÖRGY

Emlékszel-e még, mit kérdeztél? Hogyhogy olyan bátor legény vagyok, hogy a fejedelemségre török. Hát meg akartam mutatni magam... Még mindig szereted a cicát?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Szeretem...

HOMONNAY GYÖRGY

Mit szeretsz ezen a hízelkedőn?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Kedves.

HOMONNAY GYÖRGY

Én nem szeretem. Én a tigris szeretem meg az oroszánt.

SIMONI GYÖRGYNÉ *nevet*

Miért?

HOMONNAY GYÖRGY

Mert szeretem az erőt és a bátorságot, a nyíltságot és az őszinteséget. Mert magyar vagyok...

SIMONI GYÖRGYNÉ

Igen, ősi tigrisstartó nép...

HOMONNAY GYÖRGY

Mi csupa egyenesség vagyunk, és szikrázik a vérünk, mint az acél, ha kovához ütődik. Mit nevensz?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Nem is nevetek. Jutott eszembe csak, hogy ölték meg Báthory fejedelmet – így énmellem...

HOMONNAY GYÖRGY

Báthory? A sátán?, hát azon meg mit van mit nevetni? Ti németek nem tudjátok megérteni a magyart, nem értitek a komoly érzést. Ti csak a hasznót nézitek, és kiszámítjátok, hogy mi mire jó. Mi magyarok nyíltan és bátran szaladunk a lelkünk után. Amit az Isten a lelkünkbe iktatott, annak engedelmességedünk. Csak előrenézünk – s ahogy a vér parancsolja, úgy rohanunk, akár jó, akár rossz lesz belőle. Én kockára tettem mindenem, és vagy velem jönnek a világ magyarjai, vagy egye meg a fene az egész világot! De ha nincs itt két magyar ember se, aki egyetért... Ha egyik sarokban három magyar pápista, akkor a másikban kettő mindjárt protestál. Ki melyiktől remél nagyobb hasznót. Akkor én már inkább leszek Erdélyben protestáns, mint hogy itt hagyjam szétszaggatni magam...

SIMONI GYÖRGYNÉ

Kegyelmed akármikor változna át protestánsnak?

HOMONNAY GYÖRGY

Ördöggé is kész vagyok lenni, csak a szerencsénket megtaláljam.

SIMONI GYÖRGYNÉ

Mi az a szerencse?

HOMONNAY GYÖRGY

Erdély üdvössége...

SIMONI GYÖRGYNÉ

Meg a trónja – kegyelmednek?

HOMONNAY GYÖRGY

Úgy, úgy, ahogy mondd, édes húgom...

SIMONI GYÖRGYNÉ

No most... ha kegyelmed elcserél a saját hitét a haszonért, akkor...

HOMONNAY GYÖRGY

Haszonért...?

SIMONI GYÖRGYNÉ

Fejedelmi székért...

HOMONNAY GYÖRGY

Nem a székért, hanem Erdély megmentéséért!

SIMONI GYÖRGYNÉ

Nem azt mondta, hogy a trónért? De márpedig én mondom azt, hogy ha kegyelmed... érdeke után beáll protestánsnak, az ugyanolyan...

HOMONNAY GYÖRGY *haragra gerjed*

Milyen? Milyen ugyanolyan...?! Ki ne oktasson már a kis vadmacska...!

SIMONI GYÖRGYNÉ

Én nem akarom tanítani...

HOMONNAY GYÖRGY

Én a hazámnak hű fia vagyok, nem pedig oly becstelen kutya, amelynek ti vagytok itt...!

SIMONI GYÖRGYNÉ

Jó, jó... Hát mi kutyák vagyunk, jó... de nem változtat a dolgon, mit mondott kegyelmed: hogy akármikor elcserélne a hitét a fejedelemségért.

HOMONNAY GYÖRGY *fölugrik, kardját csörgeti, kiordít az emberei-nek*

Hogy mit...? Hogy én? Elég legyen már ebből! Hé!, hol vagytok? Ide bé!, hozzám!

KAR

– Nagyságod parancsára...!

HOMONNAY GYÖRGY

Jöttök velem! Őrséget lefegyverezni!

SIMONI GYÖRGYNÉ *nekiugrik*

Aljas lator...!

HOMONNAY GYÖRGY *lerázza, térdre kényszeríti*

Térdre! Fogjátok le! De hangja ne legyen! Innen ki nem léphet... *Kirohan, kiabál.* Bilincsbe minden Simoni-bitaggal!

A KAR részben kirohan Homonnayval, majd visszajön. Simoniné megretten, menekülne. A KAR elkapja, befogja a száját, megüti, földre teperi, ruháját kezdi leszaggatni róla. Homonnay visszajön, a KAR sunyít, eloldalog.

HOMONNAY GYÖRGY *odamegy a földön fekvő Simoninéhoz, simogatja*

Asszonyom... ha békében velem jön, akkor...

SIMONI GYÖRGYNÉ fölördít, és belekarmol Homonnay arcába

Takarodjál innen, sátán...!

Homonnay elkapja a nő haját, tört emel rá, megerőszakolja. Majd hogy ne sikoltozzon tovább, elvágja a torkát.

9.

KAR

– Már engedelmet, de fölséged a hétezer végigmustrált katonából ezret visszazavart...?

– Nem, abból ötszázat a kocsikhoz vezényelt, mert csak lovat hajtani meg zsákolni voltak jók.

BETHLEN GÁBOR

Ilyen haddal háborút indítani olyan, mint füsttel melegíteni. Ti azt hiszitek, ha elütitek a pap tyúkját, mindjárt ledől Jerikó!

KAR

– Odabent Lippában nagy már a réműlet, csak a várkapitány, Keresztessy Pál nevet.

BETHLEN GÁBOR

Pedig ha soká ül itt ostromló seregünk, a várból úgy ki fogják nevetni, hogy a dévai hegyek is pironkodnak majd.

KERESZTESSY PÁL a KAR-nak beszél

Na, gyertek, nézzétek...! Ostromló sereg! Nem tudnak ezek semmit. Barbély György uram, Zsigmond fejedelem főgenerálisa olyan köszvényes ember volt, hogy lépni nem bírt, csak szekereken ült, onnan mesterkélte a hadat. Idejöttünk a sereggel kedden reggel, szerdán délben már bent voltunk. Itten, ehelyt épp. Ezek meg már harmadnapja csak fogyasztják az ország puszkaporát... Kímélik az embert... Hahó. Az én ifjúkoromban a port kímélték, nem az embert... Mert ember az van, de ágyúpor nem terem a mákféjbe, hahó. No gyere, kész az ebéd, hahó, hahó, elhűl a leves. Az volt ám a vitéz katona, Barbély György uram öklme. Száraz kis ember volt, s oly köszvényes, hogy az ujjai felfakadoztak így a bütykökön, és csurgott belőlük a köszvényes sója... De az, ha a köszvényes ujjával rábökött egy várra, annak a falai leomlottak, és meg volt a csata nyerve.

KAR

– Huszonkét esztendeje él itt Keresztessy Pál mint várkapitány urunk s valósággal fejedelmünk. Itt már mindenki az ő nevelése, és minden asszony az ő szeretője.

KERESZTESSY PÁL

Na, kész-e az ebéd...? Hahó, hahó... Mi ez?, hagymaleves? *Eszik.* Barbély György generálisunk mindig csak azt mondta: Na, gyerekek, ez az élet és az egészség leve. Pedig volt Barbély uramnak olyan rakott kamrája, hogy ez a hitvány Betlehem Gábor fejedelem annak csak a morzsáival is úr lenne... De csak hagymalevesen élt. Azt mondja: Ne edd a sok dögöt, mert attól csak a köszvényed hízik! Jövőre még nagyobb hagymást csinálunk, csak jó földbe kell tenni. Mer' a hagyma kényeske növény, jó földet akar. Milyen az a föld, ott a Kusalyiszegbe, he?

KAR

– Engedelmet, de a jövő évi hagyma tán ráér...

– Mert a várat épp ágyúzzák...

KERESZTESSY PÁL villával piszkálja a tésztát

Mi ez? Ezen nincs is túró! Há' mér nem fonnyasztottatok túrot, he?

KAR

– Nagyságos úr, a tehenek lent vannak a huszárvárban...

– ...s hogy az ostromló sereg fölégette a latorkerítést, nem lehet többé lemenni hozzájuk.

KERESZTESSY PÁL

Mit hogy nem lehet...! Hahó, hahó... Mikor egyszer Barbély úrnál ebéd volt, behozták az öregtésztát. Kiveszem belőle a magamét, s hát a vellámat emelem, egy hosszú hajsza van rajta! A szakácsné asszony bele tanált fésülni a tésztába. Há' kicsináljak, mán az

egyik vége benne volt a számba, mikor észrevettem, a fogam közt a haja. Na, ottan azon nyomban elokádtam magam. Kezdtém nyelni a haját.

KAR fölfordult gyomorral

– Engedelmet...

KERESZTESSY PÁL

Nem akar vége lenni. Csiklandozza a torkomat... még egy villával tömtem a számba az öregtésztából... *A KAR ökredezni kezd.* Na mi az?, csak nem ijedsz meg egy hajszátkától? Én annyira nem utáltam volna, de ott egy öreg oláh főzőasszony volt, az meg zsírral kenye a haját. Csak úgy csurgott róla... Oszt ahogy nyeltem, csúszott...

KAR

– Hagyja már abba, kapitány úr...!

KERESZTESSY PÁL

Dehogy hagyom, még nincs vége. Nem is volt vége annak a hajcsimbóknak – az egyik vége mán jött kifelé az alfelemen, a másik még mindig a tálba sült. A zsírba... MÉR'?, nincs abba semmi, fiatal embernek mindent meg kell kóstolni, még a vén olajasszonyok haját is...

KAR ökredeznek, és föllázad

– Meg van kend bolondulva?! Ilyeneket kell ebéd alatt beszélni?

– Itt van az ellenség a vár alatt, kend meg csak járhatja a száját...!

KERESZTESSY PÁL

Ellenség...?! Még hogy ellenség, mikor mind férfit...! Odalent az mind szeretőnek való! Mikor Attila király a langobárdok fővárát ostromoltatta egy Kálmán nevű fővitézével... Hát annak a várnak a kapitánya egy szép özvegyasszony volt. Letekintvén a várból meglátja a Kálmánt, s persze mindjárt beleszeretett. Le is üzent neki, hogy ha feleségül veszi, neki földadja a várat. Na, földadják a várat, bejön a Kálmán, megtartották a lakodalmat s lefeküdtek. Éjfélkor azt mondja a Kálmán, nekem már elég volt a házasságból, kedves feleségem, de neked, amint látom, nem volt még elég, hát kapsz egy új férjet.

KAR az ágyúzás miatt nyugtalanul

– Kapitány úr...!

KERESZTESSY PÁL

Na, éjfélbe' egy második férjet adott a Kálmán a menyecskének, hajnalba' harmadikat. Akkor azt mondja: No, kedves feleségem, amint látom, te se tudsz jóllakni. Sorra, vitézek! Hahó, hahó, közpredára bocsátotta a királynét... *A KAR egyik része undorodik, másik részének tetszik.* Másnap délbe aztán azt kérde tőle: Megelégedtél-e? Feleli a királyné: Rajta, csak rajta! Ej, no...!, vélekedett a Kálmán. Hát akkor most jön a tied, az igazi... Hahó, hahó, leásatott egy nagy szál fenyőfatörzset az udvar közepére, és fölnyársaltatta az asszonyt. Beleültette a karóba, hogy a feje tetején jött ki. Most aztán kedvedre mulathatsz, lelke, feleségem...

KAR nagyobbik része röhög, kisebb része undorodva föláll

– Na menjünk, a kapitány megbolondult!

KERESZTESSY PÁL hátradől a széken, elalszik, fölhorkan, fölriad

MÉR... Csak hogy okuljatok! Hogy ha szemet találhatok vetni erre a fertelmes Betlehem Gáborra, akinél rondább nincsen a világon, így ne járjatok...! *Markolászni kezd a KAR-t.*

BETHLEN GÁBOR

Amúgy derék ember ez a Keresztessy Pál.

KAR

– Ez? Derék. Minden héten megiszik annyi bort, amennyi a súlya. S amit bevesz, kiadja – különben már nagyobb volna, mint a lippai vár.

– Mind ilyen ez! Csak a szava jár, és a marka szorít. A rablás meg a fosztás a kenyerük.

– Úr ez a tetőtől talpig. A katonát úgy tartja, mint a parasztját, asszonyok húzzák az ekét.

– Ahány nőszemély van e tájon – ő nem nyughatik, míg meg nem kóstolja.

BETHLEN GÁBOR

Régi híve a fejedelmeknek – s a katonasághoz ért.

KAR

– De most felségednek mekkora költséget és veszedelmet szerez!

BETHLEN GÁBOR

Úgy véli, kötelessége. Nem volna szörnyű, ha senki sem akadna az országban, aki ellenem merne szólni, ha egy magyar várat oda akarok adni a töröknek? Mégiscsak jó, hogy ez a Keresztessy szem-beszáll a fejedelmével. Jobban szolgálja evvel a hazáját minden engedelmességnél...

KAR

– Meglehet, felséges uram...

– De vannak dolgok, amiket nem kell az orrunkra kötni. Úgysem értenénk.

– *futva jön a hírrel:* Felséges úr, az egér befut a fogóba...! Homonnay Szerencsnél van.

BETHLEN GÁBOR

Ezeröttszáz székely és ezeröttszáz megyei darabont rögtön induljon! Ha Debrecenig becsaljuk, ott megszoríthatjuk... Azon a tájon kell fölvenni Homonnayval a csatát! Es akkor győzhetek.

A KAR elmegy. Hohó...! Ki az?

SIMONI GYÖRGY

Jóbarát.

BETHLEN GÁBOR

Simoni György?

SIMONI GYÖRGY

Én, nagyságos uram.

BETHLEN GÁBOR *kezet nyújt neki, de Simonié véres vászonba van betekerve*

Mi az? *Int a KAR-nak, Simonit megítatják.*

SIMONI GYÖRGY

Uram, nagy csatából jövök. Tegnap délben indultam Biharból.

BETHLEN GÁBOR

S mit hoztál?

SIMONI GYÖRGY

Uram, Homonnay le van tiporva.

BETHLEN GÁBOR

Homonnay...! Beszélj!

SIMONI GYÖRGY

Fogoly voltam a hajdúknál. Vason voltam, uram, kígyók s békák közt. Tömlöcben tartottak egész tavaszon – azt se tudom, azóta mi lehet a feleségecskémnél otthon, egyedül... Vasárnap délután jöttek értem, lefűrészték a vasakat kezemről, lábamról. Tetves voltam, rühes voltam. Vittek föl, és mondják, hogy itt van Homonnay az országban a toborzott hadakkal. Gondoltam, most végem, azért hoztak ezek az ebek elő. De azt mondják, hogy ők, mármint a hajdúk Bethlen-oldaliak. Hogy ellene vannak Homonnaynak. Megyek-é velük? Megyek. Még aznap elébük mentünk, ők átözönlöttek a Tiszán, mi beljebb csaltuk őket, és ők szépen jöttek utánunk lefelé. Nagyon szép rendes hadjaik voltak. Vámospércs és Székelyhid közt állottunk meg. Ott volt a roppanás. *Iszik, úgy folytatja.* Tegnapelőtt este még semmi se volt. De nem vártuk meg, míg fölállnak, beléjük ütöttünk! Ott sík mezők vannak, de sok a mocsár. Az ellenség lefeküdt a szittyóba és a kákák alá. Nem kell már félned, fejedelem. Homonnay serege többet meg nem mozdul. Ott veszett...! Most azért jöttem, uram, mert avval váltunk el kegyelmedtől, hogy megyek a hajdúkért. Hát elhoztam őket.

BETHLEN GÁBOR *nevet*

Jól van... Látom, helybenhagytak. *Simoni csak legyint.* Feküdj le, uram. *Int a KAR-nak.*

KAR *megfogja az elalélt Simonit, kiviszi*

– Homonnay nem árthat többé. Nincs már ellenfejedelem.

– Fejedelmünk kiállt az ég alá, s felnézett a tiszta selyemfényű égre, amely világos, édességes kékség volt felettünk. Könny volt a szemében.

– Milyen tiszta lett egyszerre az egész világ.

BETHLEN GÁBOR

Ajándék ez, amit Istentől ingyen kaptam.

KAR

– Ámde rettentő csapás az, amely Simoni Györgynek jutott...

– S asszonyának szörnyű vesztét és gyilkosának nevét még csak meg se mondja neki senki...

BETHLEN GÁBOR

Helyünkbe jött a győzelem. Látod, Báthory Gábris! Fejedelem maradtam, embereim pedig dolgoznak érettem.

KAR

– Vivát, Bethlen Gábor! Vivát!

BETHLEN GÁBOR

Jól van... Mit akartok?

KAR

– Felséges urunk, a táboron kitört a láz, követelik az ostromot.

– Ne kelljen szégyenszemre időt vesztegetni egy varjúfészek miatt...

BETHLEN GÁBOR *mosolyog*

Nem bánom. Csatasorba fejlődni...! Lippára föl!

KAR

– Felséges úr, nagy hír: Meghalt Jósika Zsigmond!

BETHLEN GÁBOR

Meghalt?

KAR

– Ő is Homonnayhoz szegődött, s levágták a csatába'. Báthory Anna ezennel özvegy...!

BETHLEN GÁBOR *megdermed, lassan elmosolyodik*

Vedd a legjobb lovasokat... Küldöd őket Báthory Anna nagyságos asszonyhoz egy levéllel, rögtön megírom. De lóhalálába...!

KAR

– Igenis, felséges úr...!

KERESZTESSY PÁL *a KAR-t utasítja*

Katonák! Falakra föl! A piacon üstököt állítani, vizet és szurkot forralni! Tűzmester, ágyúkat rendbe szedni! Magyarok vagyunk? Magyarok vagyunk, a kutyaúrstenit! Míg élünk, egy talpalatnyit sem adunk a töröknek! Vesszen Bethlen Gábor! *Keresztessy ágyúdörgés közepette vív a KAR-ral, oroszládként küzd, de kihátrál.*

BETHLEN GÁBOR

Állj, állj, megállni! Fegyvert letenni! Lippa várának védői! Halljátok szózatomat! Adjátok föl a várat, és megkapjátok a fejedelem kegyelmét! A magyarok Istenének irgalmát... Soha, soha többet magamat erre el nem szánom: magyart magyarral ebben az életben meg nem veretek.

KAR

– Vivát, vivát! Élj, te szegény haza: Bethlen Gábor őrt áll... *A KAR vállon, hordágyon hozza Keresztessyt, leborul Bethlen előtt.*

BETHLEN GÁBOR *fél térdre ereszkedik*

Vivát! Isten dicsőségére és megszaggatott hazánk életére s üdvösségére.

KAR

– Uram, irgalmazz!

BETHLEN GÁBOR

Köszönetünket mondjuk nektek, híveink és kedves vitézeink. Fogadjuk Isten szent színe előtt, hogy ezzel megnyitjuk a boldog magyar jövőndőt.

KAR

– Vivát, vivát, vivát! Éljen!

KERESZTESSY PÁL *föltápáskodik*

Ha ennyire akarjátok...

KAR

– Éljen, éljen!

– Hát él...!

Ételt, italt hordanak be, zene, vigalom – Keresztessy jár élen: eszik, iszik, énekel, táncol.

KAR

– Urunk, fejedelmünk, nagyságos urunk... béhoztuk azt, akit kegyelmed kívánt...

BETHLEN GÁBOR *a belépő Báthory Annának*

Anna...! Anna... Hát megözvegyültél?

BÁTHORY ANNA

Ördög tudja! Magam is hallottam, de hogy igaz-e...?

BETHLEN GÁBOR

Azt mondd meg: lesz-e gyerek...?

BÁTHORY ANNA

Kinek?, énnekem...?

BETHLEN GÁBOR

Meg énnekem...

BÁTHORY ANNA *fölkacag*

Ugyan, minek lenne...?! Hát mire való az...?! Gyerek...

BETHLEN GÁBOR *fölordít, durván félrelöki*

Átkozott ringyó, félre! Takarodj innen...! *Bethlen Gábor táncolni kezd, átkarolja Keresztessy Pált.* Gyere csak, uram...! Legyél te továbbra is Erdély zászlósura! Amit kívánsz, vegyed!, szeretettel adjuk...! Csak mi vagyunk Erdélyben kanok és férfiak! Ismered Báthory Gábris fejedelem nótáját? „Szól a kakas már. Majd megvirrad már...”

MÁSODIK FELVONÁS

1.

KAR *levelet olvas föl*

– Istennek minden jószágát és áldását kérem szerelmes húgomra... Mink is megvagyunk egészséggel, és vártuk a te uradat, nagyhatalmú Bethlen Gábor fejedelmet, de bizony nem jött bé hozzánk Váradra, pedig szóbeszédéből hallottuk, hogy Kerekiben hált...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hol hált...?! Kerekiben? Ahol az a beste boszorkány, életem gyilkosa?

KAR

– De hát Báthory Annát azért küldte oda fejedelmünk, hogy megszerezze legyen...

– Kétnapi járóföld lovon.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mi az annak, aki gonoszságban jár...

KAR

– Most már feküdj le, nagyságos asszonyunk, mert holnap is szenvedni kell még.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha fekszem, ha fenn vagyok: egyre megy.

KAR

– De bizony le kell feküdni erővel is.

– Parancsolni muszáj a dög testnek, az csinálja úgyis a bajt, hát büntesse meg az ember...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem, nem a test, annak lehet parancsolni. A léleknek van baja.

KAR

– Fenéket lélek, három hete oda van az urad.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Volt az már fél esztendeig is, mikor a töröknél járt.

KAR

– Nem is egészséges az.

– Az ember teste az olyan, hogy annak a száját bé kell dugni, más-képp jól nem lakik.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha az én szegény tetemem annyira kívánná, mennyit kéne szenvednie! De hát az uramnak elsőbb az ország...

KAR

– Akkor csókolózzon az országgal! Ha neki az elég.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Öreg vagyok. Nem kíván.

KAR

– Könnyű annak a riherongynak szépnek lenni – ahány évvel fiatalabb.

– De majd eljő az idő, hogy Báthory Annának is megeszi a nap a szépségét.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mi az? Jött valaki? Követ az uramtól? *Meglátja a férjét.* Gábor...!

Nem is küldönc, te magad?

BETHLEN GÁBOR

Édesem, Zsuzskám...!

KÁROLYI ZSUZSANNA *csókolja, öleli*

Élsz még?, te hitetlen!

BETHLEN GÁBOR

Hosszú volt az út. Puhítsd meg az ágyat!

KÁROLYI ZSUZSANNA *ágyaz*

Gábor... Én szerencsétlenségtől félek... Tudom, hogy a főboszorkány, Báthory Anna csinálja ezt velem... Megölték-e már?

BETHLEN GÁBOR

Angyalom...! Mihelyt az ország dolga rendbe jön, törvény elé vitetem.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Jaj, Gábor...! Én bűnös teremtese az Istennek... Mentsél meg! Bűnt követtem el...

BETHLEN GÁBOR

Bűnt...? És ki ellen...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ellened, Gábor. Én titkos embert küldtem Kerekibe, hogy hírt hozzon a boszorkányról.

BETHLEN GÁBOR

Mikkel zaklatod föl magad hiába... Te drága...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ördög... Tudd meg, Gábor, bennem ördög lakik.

BETHLEN GÁBOR

Híreket kaptam Bécsből. Ez a fenevad Ferdinánd már csak egyet akar: kipusztítani a protestánsokat...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Szűzanyám...!

BETHLEN GÁBOR

Nagy dolgokra rendelt ki engem az Úristen. Egész Erdélyország áhítattal imádkozik... Evvel a néppel föl kell emelnem az Istennek zászlóját, és meg kell védenem a keresztyénséget...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Pogány segítséggel? Szóval háború...

BETHLEN GÁBOR

Háború – s a török legalább nem támad hátba, míg hadra megyek a vallásomért. Erdélyt hatesztendei nehéz munkával meggyógyítottam...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Lehet ismét összedúlni és elveszejteni!

BETHLEN GÁBOR

Nem azért él az ember, hogy a maga kövérségében hizzon. Hanem...

KAR

– Hanem hogy Istenben bízva segítsen azokon, akik bajban és tenger szenvedésben harapják utolsó falatjukat.

BETHLEN GÁBOR

Ma is posta jött Rákóczy György uramtól. Csak bennem van bizodalom, csak engem várnak.

KÁROLYI ZSUZSANNA

És mit akarsz? Bécsset bevenni? Vagy a világot?

BETHLEN GÁBOR

Nem vagyok Dzsingisz kán. Én a békesség fejedelme akarok lenni.

KÁROLYI ZSUZSANNA

A kutya is akkor vész meg, mikor legjobban megy dolga!

BETHLEN GÁBOR

Tenedek én kutya vagyok... Egyik tenyerem Konstantinápolyon nyugszik, a másik Bécsen.

KÁROLYI ZSUZSANNA

És én? Énvelem mi lesz?

BETHLEN GÁBOR

Királyné asszonnyá teszlek!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem kell, nem kell! Se testemnek, se lelkemnek.

BETHLEN GÁBOR

Szent István koronája vár ránk Pozsonyban, te néember!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Isten attól őrizze kegyelmedet.

BETHLEN GÁBOR *a KAR-nak*

Itt vannak ezek a levelek, lóhalálában jussanak kézhez... Mához egy hónapra kimegyünk az országból, és meg sem állunk Bécsig... Rákóczy uramnak elég ideje lesz addig, hogy seregeit összegyűjtse. Jó hadat szerezzen, szeptember ötödikén Kassába' benn legyen... *A fejedelemasszonynak*: Tudod, azt hiába parancsolná az ember, hogy tessék boldognak lenni. És most mégis egész Erdély boldog...

KAR

– Erdély boldog és örvend, az Úristen szép zsolnárait énekli, s mindenki ujjong és bizakodik.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Miben? A háborúban?

KAR

– A háború Istennek útja az emberek szívében.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Csak gázolj át az én testemen a te harci szekereddel! Én tégedet meg nem állíthatlak... Mit számít neked... Te egy embert, aki utadba áll, késsel ütsz el, és arra se tiltószó, se törvény...

BETHLEN GÁBOR

Milyen embert ütöttem én el késsel?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Azt a boldogtalant, akit én küldtem Kerekibe kémkedni.

BETHLEN GÁBOR *kinjában nevet*

Hogy én...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

És te beszélsz Istenről és igazságról, és te akarsz háborút...?! Hát csak menj...! A te koronád vérrrel van befröcskölve! Itt már egy igaz ember sem él meg, csak a boszorkányok és a fertelmes paráznák! De utálok ezt a dög fejedelemséget és ezt az undorító, piszkos életet...!

BETHLEN GÁBOR

Elég legyen! Nem lehet ezt már bírni... Kit küldtél te oda kémkedni?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Kit?, akit az a riherongy kítaszított, a Jósika Zsigát! De te megöletted!

BETHLEN GÁBOR *a KAR-nak*

Kérekem Keresztessy kapitányt! Na majd most meglátod, kiderül...!

KERESZTESSY PÁL *bejön*

Nagyságtok szolgálatjára...!

BETHLEN GÁBOR

Kapitány uram, mondd el asszonyodnak, hogyan pusztult el Jósika Zsigó!

KERESZTESSY PÁL

Engedelmet kérek, de... Jósika Zsigó nem pusztult el. Vaklárma volt.

BETHLEN GÁBOR

Micsoda?

KERESZTESSY PÁL

Mégsem ette meg a fene. Túlélte a csatát. Barbély György uram az ilyenre azt mondta...

BETHLEN GÁBOR

Hogyhogy túlélte? Mi? Hát hogy lehet, hogy...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Te meg mit dülöd föl magadat ezen? Hogy mégsem özvegyült el az a szajha?! Te Gábor, ha ezt a boszorkányt nekem rögtön meg nem égetteted, soha én téged embernek nem tisztellek, hanem török nevelte, török hitű, gyilkos paráznának! Aki nem szánod a keresztényén vért, mert abban akarsz fürödni! Hogy fogsz így a mennyországba menni?!

KERESZTESSY PÁL

Mennyország...?! Hát az nem a fejedelmeknek való...

BETHLEN GÁBOR

Most rögtön Báthory Annához! Anna most huszonnyolc éves. A feleségem ilyen idős korában már... Déván akkor támadta meg Báthory Gábor – lehet, hogy meg is kísértette? De hát Zsuzsanna inkább a

koporsóba feküdt volna már... akkor halt meg a harmadik gyerek is... No és ha a gyerekek maradnak meg, s az anyjuk megy el...?

Megjelenik mögötte Báthory szelleme, de nem szólal meg – Bethlen nem is veszi észre.

KAR *végig Báthory szelleméhez beszél, aki némán reagál*

– Nem szabad ilyet gondolni, de a mi fejedelmünk akkor elvette volna Báthory Annát...

– Ez mégis borzasztó, hogy felséges urunk ilyeneken töri a fejét.

BETHLEN GÁBOR

Biztosan a hőség miatt... Az ember megmelegszik, és ostobaságokat gondol. Amit nem mond ki még magának sem, de hát... Zsuzsanna már hány éve nem ér egy ütet taplót, szegény. Áldozat őt megcsókolni – dehogyis a vér tüze, hát arról szó sincsen már rég...

KAR

– Hanem csak a kegyelet, a tisztesség, a hála... A kitartása. És hogy kész frissen veszekedni...

– Szóval, hogy hú feleség...

BETHLEN GÁBOR

Ha Zsuzsanna szegény hamar elhalálozna – Isten őrizz! de ha igen –, feleségül venném Annát. Gyereket szülne nekem... Viszont Annának mégiscsak van férje, mégse pusztult el. Na de számít-e Jósika Zsigó? Egy senki. Akármelyik emberem megköti neki a halotti bokrétát...

KAR

– Oly hirtelen és váratlanul bökkent ki benne a gyilkosság gondolata...

– Nem, nem, ugyan már...! Nem szorul ő rá, hogy orgyilkosokkal...!

BETHLEN GÁBOR

Ezt nem is én gondoltam... A boszorkány Anna incselkedik velem! Most is mért gondolok annyit rá? Biztosan forgatja a rostát, hogy magára fordítsa a lelkem... *Most látja meg Báthory Gábor szellemét.* Az ördög mesterkedése, mondom, hogy az ördögé...! Téged senki nem hívott! Nincs közöm hozzád, te bűnbe lehúzó hínár, tűnj el innen...! *Kimenekül.*

KÁROLYI ZSUZSANNA *jön – először ő sem veszi észre Báthory szellemét*

Felettem pokol, alattam pokol, Bethlen Gábor pedig hazudik. Elvesztette prófétaságát, és államférfiú lett belőle, aki folyton hazudik. S vérben ázik a gondolata, mert gyilkos. Pedig Bethlen Gábor egy jó kisfiú.

KAR

– Görbe szájú, ritka szakállú, kedves, jó kisfiú.

– Bújj el, gyermek, mert szégyelleni fogod magad a csúfságodért és a jóságodért.

KÁROLYI ZSUZSANNA

De hát nem lehet... Legyen akár jó az asszony, akár rossz – nem tudja megtartani az emberét.

BÁTHORY GÁBOR *SZELLEME megszólal*

Árnyéka leszel a napnak!

KÁROLYI ZSUZSANNA *most veszi észre Báthory szellemét*

Báthory...! Már megint...? Micsoda iszonyat...! Te még mindig...?!

BÁTHORY GÁBOR *SZELLEME*

Tudod, árnyék lenni egy életen át, mindörökké a nap árnyéka...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Te beszélsz? Ezzel a kajánsággal gúnyolsz engem azóta is...?

BÁTHORY GÁBOR *SZELLEME*

Zsuzsanna, magamat is...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Magadat? Mint a pokol ragyogása?, vagy hogyan? Meghalt a két fiam és szemem fénye, a kislányom, s akkor én kiálltam, és szembeszögültem veled, hogy megvédjem Dévát...

BÁTHORY GÁBOR *SZELLEME*

Az urad Konstantinápolyban volt... megálltál előttem, kezekben egy szál karddal. Akár egy ijesztő tünemény...

KAR

– Asszonyunk akkor és utána is úgy gondolt Báthoryra, mint szépségesen drága ifjúra és kegyetlenül gonosz fejedelemre...

– Azóta pedig mint szegény halottra. A pokol ragyogására.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Meg kellett védenem a váramat – és meg kellett óvnom a magam testét is...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

Mondd csak, hogy éntőlem...

KÁROLYI ZSUZSANNA

A kurafi Báthory Gábortól... Hú, Gábris...!

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

De nem mondhatod, hogy...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hát miért mondanám? Hisz nem igaz! Nem is kellett nekem. Nem kellett neked, igaz-e...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

Amiért én akkor jöttem...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Az uramat kerested... Nem utánam jöttél...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

Bethlen után, mert...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Annak árnyékát kerested, hogy legalább azt megtapodjad...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

De téged találtalak ott...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ám engem nem tapodtál...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

Emlékszem, jó volt beszélni hozzád...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Akkor mondtad rám, hogy én vagyok...

BÁTHORY GÁBOR SZELEME

Igen, a nap árnyéka. És azóta is...?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hiszen te ígérted, hogy árnyék leszek egy életen át...

2.

KAR egyik része

– Báthory Anna igazán bűnös rosszlélek. Még most sincs felöltözve!

– Éjfélkor a boszorkányok gyűlésében anyaszült pucéran járnak.

De hogy fényes nappal is a bőrét villogtassa!

BÁTHORY ANNA

A nagy, fekete, tűzbéli szemérről beszélj! Lángot szór, és mindenki reszket, akire ő ránéz.

KAR másik része

– A te fekete szemed megbetegít, a te fekete szemed meggyógyít!

– A te fekete szemedért megkerülöm a hegyeket...

– Mondd meg az én édesemnek, vasárnapon készítse ki bokrétáját...

BÁTHORY ANNA nevet

...bokrétáját...! De jól kikészítse nekem a bokrétáját!

KAR egyik része

– Hogy ez mit kacag...? Nem bánja még ingének nyiladozását se!

– *másik része:* Vasárnapon készítse ki...

BÁTHORY ANNA

Ne vasárnap! Még ma...! Erre jár, nem érted? Elmegy a váram kápuja előtt. Hát el ne menjen úgy, hogy be nem jön, de rögtön!

KAR másik része

– Tedd föl szemed szivárványát, s fuss elébem hamar!

– Ahogy a szél seprí az illatot, ahogy a tűz emészti az avart...

BÁTHORY ANNA

Mint a szél az illatot, mint a tűz az avart...

KAR egyik része

– Nem akarnál öltözködni már, kegyelmes asszony?

BÁTHORY ANNA

Nem. Öltözni nem akarok. Fürödni akarok.

KAR jelenti a vetkőző Báthory Annának

– Asszonyom, egy követ érkezett...

– A fejedelem testi követjének mondja magát.

BÁTHORY ANNA fürdés közben

Akkor hamar bé vele, befelé...!

KAR morog

– Hamar bé...! Tenéked, kegyelmes asszonyunk, mindenki kedves, aki jó.

BÁTHORY ANNA

Ahogy te is... Nálam ti mind sudarak, vidámak s nekem kedvesek vagytok...

KAR mosdatás közben

– Bátyádurad hajdan minden szép leányt és asszonyt összeszedett és használt...

– Sőt, fiút... *Társá ijedten betapasztja a száját.*

BÁTHORY ANNA

Úgy válogattalak benneteket én is, hogy örömem legyen e szomorú, pulykafostos életben. *Törölközik.* No...? Ugye mondtam, hogy jössz te még az én utamba, Bethlen Gábor! Megmondtam neked Lippán, mikor valagon rúgtál a véres csizmáddal. Mellyel akkor léptél a gyalázat útjára: várat raboltál tulajdon nemzetedtől. Hallatlan a világhistóriában! Azért kutya gyerek ez a Bethlen, az istenit...!

KAR

– Vérrel vette meg Lippát, s parádéval nyújtotta át a töröknek: Parancsoljon, egy kis prezent...!

BÁTHORY ANNA öltözik

No, lássuk... Jöhet a követ! *A KAR bevezeti Jósika Zsigmondot.* Jaj, nem...! Te örült! Kit hoztál ide nekem? Hiszen ez az uram, te állat! Ez a Jósika Zsiga! Hát kit varázsoltunk ide? Nézd csak, ennek is fekete szeme van... *Kacag.* Készítse ki bokrétáját...!

JÓSIKA ZSIGMOND térden csúszik

Anna...!

BÁTHORY ANNA

Kelj föl, te hülye! Csak nem fogsz a cselédeim előtt a porban feküdni...?! *A KAR-nak:* Hozzál még egy kupa bort! *Jósikának:* Mit keresel itt? Igyál!

JÓSIKA ZSIGMOND

Nekem el kellett ide jöjjelek.

BÁTHORY ANNA

Itt voltál – akkor elmehetsz. Mi az? Nem tudod már, merre az út kifelé?

JÓSIKA ZSIGMOND

Már nevet... Az tán jót ígér...

BÁTHORY ANNA

Ostoba vagy, mint voltál.

JÓSIKA ZSIGMOND

Te pedig szebb vagy, mint voltál. *Megragadja Anna lábfejét, és rátapasztja homlokát – a KAR ugrana, de Anna leinti.* Megvakulok, ha nézlek.

BÁTHORY ANNA nevet

Csak ne! Mert nem fogsz innen kitalálni. *Int neki, hogy álljon fel.* Hova tettem a szemem, hogy valaha is rád néztem... Maradj csak ott! Nem azért támasztottalak fel a porból, hogy rám mássz... Most mit hallgatsz?

JÓSIKA ZSIGMOND

Nézlek.

BÁTHORY ANNA

De unlak.

KAR szerelmesen, féltékenyen

– Nagyságod parancsára elvitetjük innét.

BÁTHORY ANNA leinti a KAR-t – Jósikának:

Na, te rosszféle, merre tekeregtél?

JÓSIKA ZSIGMOND már fölényes

Azért jöttem, Anna, a császári udvarból, hogy miféle boszorkányt csináltál te itt...

BÁTHORY ANNA

Meg akarsz menteni?

JÓSIKA ZSIGMOND

Teljes szívemből.

BÁTHORY ANNA

Mindenki meg akar menteni: te mit akarsz tőlem rabolni?

KAR

– Mind csókot kér, s várat akar rabolni rá.
– Mind ígér, s az árát rögtön készpénzben szeretné...
– A férfinál mindig együtt jár a szerelemmel a zsarolás, és nem lehet soha tudni, melyik az elsőbb. A vére vagy az agya. Hogy megjátssza-é a felgyulladott szívet, vagy a legnagyobb gyulladottságban is a pénz az igazi mámora.

JÓSIKA ZSIGMOND

Azt beszéljük, Anna, hogy ilyen boszorkány, mint te vagy, nincs egész Európában. Hedviga nénéd azt írta őfelségének Bécsbe, magához akar vitetni Krakóbába, hogy keresztény erkölcsökre szoktasson. A császár szerint temiattad ki kéne már füstölni ezt az egész országot.

BÁTHORY ANNA

Miket beszélsz, te ostoba!

JÓSIKA ZSIGMOND

Anna, nem tréfálok. Őfelsége a szatmári generálisnak parancsot akart küldeni, hogy rontson rád, és vitessen el. Én könyörögtem őfelségének: mégis a feleségemnek tekintelek, s evvel életedet, vagyionodat és tisztességedet adom neked nászajándékkul. Akármit is műveltél.

BÁTHORY ANNA

Mit műveltem én, te együgyű?

JÓSIKA ZSIGMOND

Hírelik, hogy szekérszám vásárolod a bűvölőszereket. Hajnalban harmatot szedsz...

BÁTHORY ANNA

Jönnél velem...?

KAR

– Pirkadatkor, mezítelenül...? Kiterjesztett karokkal a kelő napba futni...?
– Mikor a nap vörösen búvik odújából éjszakai bacchanáliája után...?

JÓSIKA ZSIGMOND

És ki látja ezt? A férfiak kanok...! Pogányság...

BÁTHORY ANNA

Kinek mi köze hozzá, hogy én itthon mit cselekszem? Fenékgig!

JÓSIKA ZSIGMOND *iszik*

Felséges fejedelemné asszonyom! Nagyon szerencsétlen és elhagyatott vagyok az én egyetlen gyönyörűségem nélkül... Kilökött a büdös boszorka, te, te gyalázatos céda, te...!

BÁTHORY ANNA

Honnan veszed a bátorságot, hogy...?!

JÓSIKA ZSIGMOND

Onnan, hogy téged soha senki se szeretett, csak én. Téged mindenki csak szolgált és megkívánt, de én imádlak. Mindenki rabolni akart tőled, és én csak adni. El ne kergess többet!

BÁTHORY ANNA *fölnevet*

Lárfári...! Mondd meg, a fejedelem hol van, s akkor mehetsz, és élj!

JÓSIKA ZSIGMOND

Te még mindig a fejedelem után sárlasz? De az kirúgott, néember!, és föl sem vesz soha! Tudom, mert Gyulaféhvárról jövök.

BÁTHORY ANNA

Azt hazudtad, a fejedelem követje vagy.

JÓSIKA ZSIGMOND

Hazudtam. Nem hazudtam. A fejedelemasszony előbb tömlöcbe vettetett, aztán lovasokat rendelt mellém. Felséges asszonyom, adassa vissza nékem Kereki várát... nagyon szerencsétlen vagyok s elhagyatott. Így mondtam neki.

BÁTHORY ANNA

És erre felséges asszonyod őfonnyadottsága? Meg vagy boszorkányozva! – nem mondta?

JÓSIKA ZSIGMOND

Igen, feleltem, meg vagyok romolva nagyon. Mert szerelmes vagyok.

BÁTHORY ANNA

Nem szégyellted magad szívről, szerelemről beszélni egy konyhaasszony előtt?

JÓSIKA ZSIGMOND

Nem szégyelltem, Anna. Megmondtam neki, hogy amikor először megláttalak, abban a minutában halálosan szerelmes lettem beléd.

BÁTHORY ANNA *a fejedelemasszonyt utánozva*

Megétegetett. Bájoló italt adott!

JÓSIKA ZSIGMOND

Nem, felséges asszonyom, inkább észre se vett... Lovon járt az én Annám... bársenyos török mentében, kócsagforgós süvegben, s a nyereg kápáján pisztoly...

BÁTHORY ANNA

És mi volt a lábamon? Te csak annyit látsz, ami kiszúrja a szemed... Török csizma! Skófiummal kivarrott deli csizma, aransarkantyúkkal... *Kinyújtja meztelen lábát.*

JÓSIKA ZSIGMOND

Az a pucér lába, az vette el az eszemet. Nem a csizma.

BÁTHORY ANNA *nevet – és a fejedelemasszony hangján:*

Hol láttad te a pucér lábát? Elvetemült néemberje. Mutogatta?

JÓSIKA ZSIGMOND

Nem, senkinek, felséges asszony...! Mindenki rohant utána, de ő csak kacagta az urakat...

BÁTHORY ANNA

Bezzeg ő, szerencsétlen, nem kacaghatott így soha életében. A deszkavár.

JÓSIKA ZSIGMOND

Örömet voltunk bolondok, felséges asszony, és ő oly fiatalka volt...

BÁTHORY ANNA *a fejedelemasszony hangján*

Fiatalka?, árvácska és ártatlanka...?

JÓSIKA ZSIGMOND

Se atyja, se anyja, senkije se volt, csak egy rossz bátyja... Báthory Gábris fejedelem...

KAR

– Aki ugyancsak mint szeretőt használta, tisztesség ne essék...
– Nem szoltunk... *Báthory Anna lekever egy pofont a KAR-nak.*

JÓSIKA ZSIGMOND

Amint megláttam, felséges asszonyom, első szavam az volt: Anna, én téged feleségül kérlek.

BÁTHORY ANNA

Megvarázsolt. Árnyékát kaparta falról, pogácsába sütötte, s megétegette véled.

JÓSIKA ZSIGMOND

Nem kínált soha egy falattal sem. Bár etette volna velem a körmét, boldogan ropogtatom. Akkor tudom, kívánt volna. De én csak jártam utána, mint a kis eb, puskáját hordoztam, vadat elébe löttem, s mikor a vadászatnak vége lett, egyszer csak azt mondja nékem az én Annám: Ki lesz már az én fegyverem hordozója? Én ezt a Zsigót elveszem. *Báthory Anna nevet.* Én pedig boldog voltam, felséges asszonyom, mert hozzám jött! És itt ültük meg, Kerekiben a lakodalmat... *Ráismer az ajtóra.* Jaj, ez előtt az ajtó előtt dült el az én életem fáklója... Éjjel zárva találtam ezt az ajtót, lefeküdtem ide, s őriztem az álmát, míg a lakodalom tartott. És jött a reggel, s Annám kilépett a hálólábából, mint a rózsaujjú hajnal, és azt mondta: Nálam az a szokás, hogy akár ifjú, akár vén, mind az ajtó előtt fekszik! Ha én akkor nyeregbe kaplak, és viszlek – át a határon...

BÁTHORY ANNA

Még jöhet idő, hogy magam kérlek meg rá...

JÓSIKA ZSIGMOND

Mikor pedig elment minden vendége, így szólt: Hát maga meg mért nem áll már odébb?

BÁTHORY ANNA

Nem volt egy jó korbácsod?

JÓSIKA ZSIGMOND

Volt, felséges asszony... de ő nyútte el énrajtam.

BÁTHORY ANNA

Még megvan a csonkjája. De azt féltékeny és hervatag feleségekre tartogatom. Kiadtál az ellenségemnek – szégyeld magad!

JÓSIKA ZSIGMOND

Elég volt... Asszony, elég...! Hány év óta futok temiattad már?! Nem eszem, nem alszom, csak téged kívánlak. Igaza van a fejedelemszszonynak: Mi férfi az, aki el nem veszi, ami az övé? Szalmabáb! Igazi férfin soha ki nem fogna! Így mondta...

BÁTHORY ANNA

Ne acsarkodj, veszett dög!

JÓSIKA ZSIGMOND

Én ott is védtelek...! Inkább engem karóba, csak órá ne méltóztassék haragudni...!

BÁTHORY ANNA

Unom ezt a gyávaságot. Mért nem vágta késed a szívébe, ki ilyet ugat rám...? Asszony létemre nekem kell...? Na majd ütök én oly sebet a szívére, ki soha be nem heged!

KAR

– Nem kellett volna, Anna, ezt nem szabad kimondani!

– Jaj, te szegény szerencsétlen, nem fogsz te megöregedni!

JÓSIKA ZSIGMOND

Énrám gondoldj, Anna, énrám... Mivel szolgáltam rá, hogy így bánjál velem...?

BÁTHORY ANNA

Avval, hogy nem kellesz. Nem érted? Ha egy férfi a nőnek nem kell – lehet az istennek első arkangyala... Nem kellesz!

JÓSIKA ZSIGMOND *üvöltve*

Én nem kellek? Teneked? Mikor én vettelek meg?! Hát ki volt itt a vevő, a kutyaúrstenit?! Elvettelek akkor, és elveszlek most is! *Megragadja Annát.*

Ekkor belép a fejedelem, Bethlen.

BÁTHORY ANNA *felsikolt*

Jaj, Istenem, Istenem, édes jó Istenem...! Hát akkor jó, akkor jó, akkor nagyon jó...!

3.**BÁTHORY ANNA** *beleolvassza a levelet író Bethlen papírjába*

„Kelt levelem Kolozsvarórt”?! Már elfelejtette, hogy itt van én-nálam?

BETHLEN GÁBOR *írás közben*

Mi kell, Kisanna?

BÁTHORY ANNA

Te. Szeretsz?

BETHLEN GÁBOR *boldogan dörmögi*

És te szeretsz? Hadd halljam!

BÁTHORY ANNA

Hallani akarod, hogy rögtön írhasz tovább. Kinek írsz?

BETHLEN GÁBOR

Pázmány Péternek.

BÁTHORY ANNA

Az a mi papunk, nem a tiéd. Te minek írsz egy pápistának?

BETHLEN GÁBOR

Hogy ne féljen tőlem.

BÁTHORY ANNA

Azért? És nekem mikor írsz?

BETHLEN GÁBOR

Tőled nem félek, téged szeretlek.

BÁTHORY ANNA

Most mit írtál? Olvasd fel!

BETHLEN GÁBOR

„Eminenciád ne higgyen csácsogó rosszakaróimnak – *közben írja is* –, hogy mink öfelségének ellenségei volnánk, s ellene hadra készülnénk.” *Darazsat hessent el.* Ni, darázs! Mézesedik a szőlő...

Mire megjön a szüret, itt a háború...

BÁTHORY ANNA

A háború? Akkor miért írod az érseknek, ne higgye, hogy háborúra készülnél?

BETHLEN GÁBOR *írás közben elmosolyodik*

Ez politika.

BÁTHORY ANNA

Úgy hívják? Minálunk, igaz magyaroknál ezt egészen másképp hívják.

BETHLEN GÁBOR

Te édes szőlőfűrt...! Mért is nem lehetett idejében összetalálkoznom veled...?!

BÁTHORY ANNA

Igazán kár, sohase láttalak...

BETHLEN GÁBOR

Csak nem emlékszel. Egyszer, nagyon régen... vagy tizenöt éve egy tóparton álltam... Egy csitri lány éppen belelépett a ladikba, két fiú ült már benne... ’ mégis visszakacsintott rám, hogy ugorjak a másik csónakba. De nekem akkor már menyasszonyom volt. És az a vadleány elment a nádason...

BÁTHORY ANNA

De még előbb egyszer visszanézett a vad legényre, s a vad legény nem repült utána...

BETHLEN GÁBOR

Azt hittem, csak én emlékszem...

BÁTHORY ANNA

Ha utánam repül, akkor talán elfelejtettem volna...

BETHLEN GÁBOR

De így – emlékszel. *A KAR-nak átad egy levelet:* Átadod a fejedelemszszonynak... Szerelmes szavunkkal mondd, hogy három nap múlva hazaindulunk, de ha megnyúznak sem mondd, honnan küldtelek. *A KAR kimegy.* Én pedig azért a csónakbéli pillantásodért tettem fejedelemmé a bátyádat. Csak azért, hogy övele téged is becsaljalak Erdélybe...

BÁTHORY ANNA

Én is azért mentem férjhez, hogy becsaljalak... De nem jöttél el a lakodalomba – Déván turbékoltál Zsuzsannával.

BETHLEN GÁBOR

Kötelességem volt. De hát szerettem is. Ma is szeretem, csak nehéz. Ott ül betakargatva, hogy ő fázik. Azt mondja, meghaltam álmodban. Kérdem: És jó volt? Jó... Szép szelíd halál volt...

BÁTHORY ANNA

Halállal álmodni – lakodalmat jelent.

BETHLEN GÁBOR

Én is azt mondtam neki. Tudod, mit felelt? Ha még egyszer férjhez mennék, csakis szegény, együgyű emberhez. Mondom: Én megmondtam neked, hogy fejedelem leszek Erdélyben.

BÁTHORY ANNA

Mért nem annak a vadlánynak mondtad ezt meg?

BETHLEN GÁBOR

Ugyan mit felelt volna?

BÁTHORY ANNA

Megmondom én. Mert én meg a nénémrel, a lengyel királynéval álmodtam. Te Gábor! Haljon meg Zsuzsanna, és te vedd el Hedvigát! Légy király Lengyelben! *Rémült csönd.* Hát ezt mondta volna neked hét éve is az a vadlány: Ki jön velem? Ülünk rá a lengyel trónra!

BETHLEN GÁBOR

Ezt nem a vadlány mondja, hanem a vad boszorkány.

BÁTHORY ANNA *szikrázva*

Igen, a vadlány csak azt mondhatta volna: Húzd ki a kardod, és győzz! De leszek boszorkány, és azt mondom, vedd el Hedvigát! Ha öreg is, sebaj, majd meghal. Koronáztasd meg magad!

BETHLEN GÁBOR

Fogarasba kell költöznöd.

BÁTHORY ANNA *elképed*

Te a dicsőség útjára, én a tömlöcbe. Hogy Zsuzsannát megtartsad.

BETHLEN GÁBOR

Meg nem ölhetem.

BÁTHORY ANNA

Ölje meg ő magát.

BETHLEN GÁBOR

Szörnyeteg vagy. Anna, ez így nem maradhat. Zsuzsanna estétől reggelig sír. S nekem látnom kellett téged, aki miatt belerohantam az életbe... Ha énnekem Zsuzsanna telíti a szívemet, akkor én ma nyugodt és boldog ember vagyok, távol a politikától... Miattad lettem vad. A bátyád miatt. Miattatok, Báthoryak. Hulljatok mind rákásra! Fogarásban adok fészket, ahol meghúzod magad...

BÁTHORY ANNA

Rabságot adsz. Míg a te utad Krakkóba visz? Előbb Szent István koronája Pozsonyban, s akkor jöhet a lengyel... Bécsen át...

BETHLEN GÁBOR

Táltosnak csak boszorkány lehet a párja. *Átöleli Annát.* Hiszel bennem?

BÁTHORY ANNA

Benned? Hiszek.

BETHLEN GÁBOR

Nem hiszel. Bitang vagy. Mért nem hiszel?

BÁTHORY ANNA

Felséged megtanított egy szóra: politika.

BETHLEN GÁBOR

Mit gondolsz, ki vagyok én? Hazudok én neked? *Anna bólint, hogy igen.* Akkor mi lesz a jövőd?

BÁTHORY ANNA *cirógatja Bethlen arcát*

Az, hogy te mindent megnyersz, én mindent elveszíték.

BETHLEN GÁBOR

Ostoba boszorkány! Megéheztem, adj valami ebédet! *Anna csöngtet.* *Bethlen maga elé:* Máris unom magamat szinte. Nagy tettekre nem sarkall, s agyamat se szikráztatja föl, mint Zsuzsanna... *Hangosan:* Hány éves a nénéd?

BÁTHORY ANNA

Hedviga? Hát már nem egy szopós bárány... Még kislány voltam, mikor ő már esküdött.

KAR *egymás után hozza be a vacsora-fogásokat*

- Tárkányos bárány.
- Tehénhús tormával.
- Veres mártásos borjú.
- Csirke és kácsa.
- Velője vesésen.
- Töltött galamb.
- Leveles bélesek.

BETHLEN GÁBOR

De hát férje van. És ez a Zsigmond túlél mindnyájunkat.

BÁTHORY ANNA

Hát ne hagy! Gyenge, mint a beteg malac, csak istápolva él. Kérd meg a néném kezét, s akkor Zsigmond nem fog útban maradni.

BETHLEN GÁBOR

Neked nem számít senki élete? Öljem meg a feleségemet és a királyné férjét, legyek lengyel király, s maradjak a szeretőd. Ne neves, mert szétzúzom ezt a boszorkányfészket! Csak megpisszenj, leromboltatom! Most mondd meg, te céda, mért menjek bele én egy háborúba?

BÁTHORY ANNA

Koronáért.

BETHLEN GÁBOR

Szamar...! Ha nekem Szent István koronáját a fejembe tennék, rám támadna a szultán. Mire nekem a korona, te ringyó?

KAR

– Oroszlánnak sörény, lónak díszes kantár, fejedelemnek korona.

BÁTHORY ANNA *nevet*

Legyen milyen cafrang után ácsingózni.

BETHLEN GÁBOR *bort kínál*

Igyál belőle.

BÁTHORY ANNA

Igyak?

BETHLEN GÁBOR

Igyál.

BÁTHORY ANNA

Hogy benne hagyjam az ízem?

BETHLEN GÁBOR *bólint*

Mondd meg, mért szeretlek. *Öleli Annát.* Mert te vagy a bűn, a rothadás, a gyalázat...

KAR *gúnyolódik*

– A tiszta embernek néha bele kell feküdni a sárba, s meg kell hemperedni benne, mint a disznónak...

BETHLEN GÁBOR

Én téged szeretlek, mert kívánlak, mert nem bírlak lenyelni s megemészteni...

KAR

– Hisz egy haszontalan szemét, amit a forró víz mint tajtékot vet ki magából...

– Játék a veszéllyel... Csak a rettenetessége a vonzó. Nem is őt akarja...

BETHLEN GÁBOR

Nem téged akarlak. Eredj, te alávaló, buja dög, bújj el a világ szeme elől! Hints hamut a fejedre, másképp az árokspartra kerülsz, katonák fognak rajtad átvonulni és otthagynak, s hiába volt milliholdas birodalmaid, koldusként fogsz elpusztulni!

BÁTHORY ANNA

Milyen jó, hogy van, aki szeret... Hogy ilyen szépeket mond, aki engem szeret...

BETHLEN GÁBOR

Megszakad érted a lelkem, de mit tegyek, egy ringyó vagy! És ez engem megöl... Most elmegyek... *Szorítja Annát.*

BÁTHORY ANNA *nevet*

Menjen, ha tud. *A fejedelem félrelöki, Anna ijedten sikolt.* Uram! Mit vétettem...?

BETHLEN GÁBOR

Isten áldjon meg, Anna. *Elmegy.*

KAR

- Mit szeret az ember egy férfin?
- Ez is éppolyan bűdös volt és retkes nyakú, mint a többi...
- Talán azt, hogy erős? Azt, hogy különb a többi meglévőnél? Hogy markolni tud, és majd eltöri az ember derekát...?
- Hogy tud nevetetni és bizsergetni, és az jó...?
- Vagy azt szeretjük benne, hogy mégis férfi és elérhetetlen?
- Te fekete hajú, te fekete szemű...

4**BETHLEN GÁBOR**

A história-jegyzést hol hagytuk el?

KAR *olvassa*

– Jóságában való majorkodásra gondviselőket állíttatott, a sóaknák, arany-, ezüst-, kénese- és rézbányák műveltetésére tudós főmestereket hozatott. Majd várépítésre fordítá elméjét, s az országot a kóborlóktól, nyúzó-fosztóktól megtisztítván remek épületű házakat emeltetett.

BETHLEN GÁBOR

Toldjad be még, hogy: Gyulafehérvárt friss és pompás palotával ékesítette – kívül olaszfokosan, belül aranyos, metszésbéli mennyezetekkel és velencei drága kárpitokkal, melyeken Julius császár históriái vannak csudálatos szép mesterséggel szövetve.

KAR

– Felséges úr, most érkezett.

– *Olvassa:* Mi, magyar királyi rendek tudatjuk véled, Bethlen Gábor: Az 1620-ik év májusában összegyűlünk, hogy véled szövetségre lépjünk s téged uralkodónkká tegyünk. Te – meghódítván a királyi Magyarországot Kassától Pozsonyig – megszerezted a Szent Koronát, s miután körbevetted Bécs városát, de mégis megkegyelmeztél néki...

BETHLEN GÁBOR

Etcetera. *A beérkező Keresztessynek:* Keresztessy uram! A rendek mikorra érnek ide?

KERESZTESSY PÁL

Már odalent gyülekeznek.

KÁROLYI ZSUZSANNA *földúltan beviharzik*

Egy percet én itt tovább nem maradok!

BETHLEN GÁBOR

De szívem, hát mi történt?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Rendeljen mellém kíséretet, indulok haza!

BETHLEN GÁBOR

Az eszed ment el tán?

KERESZTESSY PÁL *hüledezve*

Éppen most?

BETHLEN GÁBOR

Mikor éppen megkoronáznak magyar királlyá?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Magyar királlyá? Maga meghibbant. Maga elhiszi, hogy ezek a hazug és kapzsi magyar urak megkoronázzák?

KERESZTESSY PÁL *hevesen bólogat*

Pedig mi meg...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nincs a maga nagyravágásának határa? Én ugyan meg nem várom itt, ahogy megcsúfolják, amikor trónszékre ülne, de árnyékszékre lökik!

BETHLEN GÁBOR

Jaj, némulj el, átkozott száj...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Erős hajdúkat adjon nekem kíséretül! Ez is, hogy ebben a haramiák országában kell utazni, amivé maga tette...!

BETHLEN GÁBOR

Pokollá tettem, ezért kapom meg. *Kiordít:* Simoni! Simoni György!

SIMONI GYÖRGY *belép*

Parancsára, felséges uram!

BETHLEN GÁBOR

Indulsz máris a fejedelemszonnal Gyulafehérvárra!

SIMONI GYÖRGY *megdöbben*

Máris?! De hát...

BETHLEN GÁBOR

Ebbe' a minutába'. Huszonöt jó hajdúval.

SIMONI GYÖRGY

Parancsára! *Térdre borul, kezét csókol.* Felséges királyom...

BETHLEN GÁBOR *elrántja a kezét*

Elég legyen! Itt nincsen király! Semmiféle király!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Gábor...! Hát akkor én... *A fejedelem nem mozdul, rá se néz feleségére.*

Isten áldja... *A fejedelemszónny kísiet, Simoni követi.*

KERESZTESSY PÁL

Az a Kálmán vitéz annak idején a langobárdok királynéjával...

BETHLEN GÁBOR

Abbahagyná kegyelmed, ha megkérem...?!

KAR *kezében a koronával*

– Mi, az Úr 1620-ik évében összegyűlt magyar országgyűlése nemesi rendjei a Habsburgok trónfosztását kimondjuk.

– Erdély fejedelmét Magyarország királyává választjuk, s neki a Szent Koronát fölkináljuk.

– Bethlen Gábor fejedelem, Isten akaratából foglald el a magyar trónt!

BETHLEN GÁBOR

Mi, Bethlen Gábor a bécsi uralkodóház trónfosztását megerősítjük, a választott magyar királyi címet elfogadjuk, ám azt Szent István koronájával megszentelni nem óhajtjuk.

KAR

– De felséges úr! A törvényekben kiterjesztjük felséged jogait.

– Feltétel nélkül felséged kezére adjuk Magyarország kormányzását és igazgatását.

BETHLEN GÁBOR

Isten áldásával. De a Szent Koronával távozzatok. Ámen.

SIMONI GYÖRGY *utazás közbeni pihenőn – beszalad, a fejedelemszónny sűrűt*

Felséges asszony, fusson kegyelmed, vissza a hintóba, fegyveresek jönnek!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hol? És kifélék?

SIMONI GYÖRGY

Úgy vélem, császár-oldali latrok, de siessen, asszonyom...! *Kitereli, kiabál kifelé:* Indulás! Ellenség a nyomotokban, úgy vágattatok! Bőrötökkel feleltek asszonyunkért! Majd én föltartom őket, abba' hiba nem lesz!

Beront a KAR, Simoni karddal vív velük, míg végül győz a túlerő, Simonit lefegyverzik, kezét hátratekerik. Homonnay sisakban érkezik, Simoni nem ismeri föl.

KAR

– Ki vagy, te kutya? Bethlen-féle vagy-é? Felelj!

– A fejedelemszónny kíséretéből vagy-é?

– Avagy tudod-e, mikor érnek ide?

SIMONI GYÖRGY

Már tegnap elmentek, bottal üthetitek a nyomukat.

KAR

– Hazudsz. Mi a neved?

SIMONI GYÖRGY

Simoni György.

KAR

– Simoni...?! Az a nagy bitang Bethlen seregéből?

– Aztán mire keltetek föl?

SIMONI GYÖRGY

Felséges Bethlen Gábor királyunk vezérletével – hitünk védelmére.

HOMONNAY GYÖRGY *felröhög*

Királyunk...! Aztán ki fogadja el őt királyának terajtd kívül? És hogyhogy a hited védelmére?, kutya...! Hát már pápista se vagy?

SIMONI GYÖRGY

Ja? Hát... dehogynem...

HOMONNAY GYÖRGY

Hát már nem szoktad a jobbágyaidat rákényszeríteni, hogy kálomista létükre is pápista pappal temetkezzenek?

SIMONI GYÖRGY

Ki vagy te...?

HOMONNAY GYÖRGY

És nem szégyelltél Pozsonyban vitézkedni, mikor kiűztétek Pázmányt meg a jezsuitákat? S végigfosztogatni egyházunk birtokait és rendházait, hogy hordáitok abból prédáljanak?! Ki vagyok én?, nem tudod? Hát azt tudod-e, hogy Bethlen miért takarodott el Bécs falai alól? Ki támadta hátba, s ki vágta el őt Erdélytől? Ki kasszabolta le gyilkos hajdúidat, te kutya?

SIMONI GYÖRGY *most ismeri föl*

Homonnay, te vagy? Feleségem gyilkosa, megtiprója... Édes hazánk elveszejtője...!

HOMONNAY GYÖRGY

Hát nem az veszejt el a magyarságot, aki pogány uralom alá hajtja? Hát a nagybeteg oszmán vénembernek maradjunk mindhalálig szolgálói?, ahogy a te urad, Bethlen akarja? Aki nem a leigázójára támad rá, hanem saját nemzetére...?!

SIMONI GYÖRGY

Alávaló bitang! Pusztulj hát velem! *Kést ránt elő, rátámad Homonnayra, de a KAR lefogja.*

HOMONNAY GYÖRGY *hangosan nevet*

Na, Homonnay le van tiporva? Homonnay nem árthat többé, nagyságos fejedelem? Mintha nem is lenne? Mi? Nem, barátom, Homonnay örökkéig él. *Gyomron szúrja Simonit.* Hanem Simoni az, aki fölfordul, és itt marad, mint egy útszéli dög.

A leszúrt Simonit a KAR elengedi, összeesik, meghal.

5.

KAR *Báthory Annának*

– Kegyelmes asszony, hallgass ránk...! Hatalmas a fejedelemszónny – alázatosan fogadd őt!

BÁTHORY ANNA

Mért, akkor tán összecsókolódzunk? S megsugdossuk egymásnak, hogy a fejedelem melyikünkkel miként szereti...?

KAR

– Vesd magadat térdre...

BÁTHORY ANNA

De hát mire való nekünk találkozni?

KAR

– Könyörögj az életedért!

– Hogy ne küldjön máglyára, te szegény...!

BÁTHORY ANNA *meglátja Károlyi Zsuzsannát*

Úristen, ez ő? Szegény Bethlen Gábor...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Közelébb, ide hozzám! Innen nem hallom... Nem is látom, ki az!

BÁTHORY ANNA

Nem látod...! Így múlik el hát a dicsőség...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Tessék? Szólt valaki?

BÁTHORY ANNA

Hozta Isten, fejedelemasszony...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nna. Te vagy a... Melyik is vagy te?

BÁTHORY ANNA *bosszúsan, de büszkén*

Somlyai Báthory Anna!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ja, hogy az a...? Tudom, a Jósika Zsigáné! Azt' ilyen cifrán viseled itt is az öltő ruháid? Nekem azt mondták, gyötört vagy, és szükséget szenvedsz. Aztán hogy nézel ki.

BÁTHORY ANNA

Hogy nézek ki. Hál' Istennek, ebből sose volt még gondom, s ebben semmi szükségem nincsen.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hamarébb lesz, mint gondolnád. De ha rám itt semmi szükség nincsen...

BÁTHORY ANNA

Kérem nagyságodat...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

No mi az, mit akarsz? Miért folyamodtál, hogy velem találkozni kívánsz?

BÁTHORY ANNA

Én...? Nem hinném, hogy folyamodtam volna...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ugyan, dehogyisnem...

BÁTHORY ANNA

De ha már nagyságod lejött hozzám... Ne hagyjon itt! Ebben a szégyenben, raboskodásban...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha szégyenben vagy, jó helyen vagy! Mert a szégyentelent csak a rabság döbbsenti rá, hogy pirulnia kéne...

BÁTHORY ANNA

Hogyha pirulni kéne...? Hát... pirosító híján meg szoktam így csipkedni az orcaim húsát – habár nekem sápkórom se szokott lenni, de tudom ajánlani, hogy így... *Csipkedi az arcát.*

KÁROLYI ZSUZSANNA

Velem te ne komédiázzál, hallod-e!

BÁTHORY ANNA

Engedelmet... Megkövetlek, felséges asszony!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Üres, hamis, pusztá szavak...

BÁTHORY ANNA

Hát nyújtsunk egymásnak kezét! Te fölemelhetnél engem a porból, én pedig téged kirántanálak a...

KÁROLYI ZSUZSANNA *hátrál*

Nonono!, mi ez? Mit képzelsz...?! Nehogy már egy gyékényről akarjál árulni velem!

BÁTHORY ANNA

Ne akarjak? De hát egyformán tudjuk, milyen átkozott élet az, ha két asszony összevész! Holott miért is?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Széthasad a világ, s a viszály démonai fújnak. Teszerinted tán valami csekélység miatt?

BÁTHORY ANNA

De hát miért? Mert én, ha tehetem, élvezetből s nem szenvedésből táplálom magam? Élvező lénynek születtem – mit tegyek?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Esetleg hideg vízzel lötyölhetnél be magadnak alulról, mielőtt be találna neked ott lobbanni!

BÁTHORY ANNA

Megbocsáss, felség, tebenned ennél azért több a nemes szellem...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ne aggódj, jut is, marad is. De hogy a te tisztet volna ezt megítélni...!?

BÁTHORY ANNA

Kérlek, légy magadhoz méltó, velem pedig nagylelkű...!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ha méltóságomat nézném, nem is lehetnék ennyire nagylelkű, hogy leereszkedjek idáig... egy ilyenhez...

BÁTHORY ANNA

Asszonyom! Tudod-e, hogy bármelyikünk lehetne ilyen, s juthatna le idáig...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Ó, bármelyikünk nem! Tudod, azért ehhez rátermettnek kell lenni...

BÁTHORY ANNA

Vagy akár föl odáig. A szerencse forgandó. És az is, hogy melyikünkől mit csinál egy férfi.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Melyikünk kit ereszt magához, tudod. Éppen döntő választásainkat löknéd a szerencse forgandó kerekébe?

BÁTHORY ANNA

Választások és véletlenek eleyéből is vakon fordulnak ki a sorsunkat vezérlő parancsok. Gondjaid pedig énszerintem neked is lehetnek.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Tán ha észbe vennéd, hogy a király asszonya vagyok! Meg azt, hogy te ki vagy...

BÁTHORY ANNA

Hiszen épp arra döbbsentesz rá, milyen terhes lehet az uralkodás...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Országáért és hitéért kell hogy az uralkodó küzdjön és szenvedjen, sokszor ár ellen is ...

BÁTHORY ANNA

Hadakozhat magányosan...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem magányos az, ki társára számíthat.

BÁTHORY ANNA

Ölélő karok keresztjére fölfeszítve – végtelen háborúságban, amíg csak él.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Semmit sem értesz. Ő nem háborút és nem mártíromságot akar, hanem boldogságot. S megóvni országát, mint egy pacsirtafészket, hogy mindenki békén nevelje magzatait a fészekben – na, erről te semmit se tudhatsz. Ezért küzdeni – ez az ő szép és gyötrelmes sorsa.

BÁTHORY ANNA

Asszonyának pedig sorscsapása. S erről én semmit se tudhatok...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Miket beszélsz?

BÁTHORY ANNA

Nem cserélnék veled. Rettenetes sorod lehet.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Kösd meg a szád, te szerencsétlen!

BÁTHORY ANNA

Szánlak, felséges asszony.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Honnan vagy te bátor gúnyolni engem, mi...?!

BÁTHORY ANNA

Nem, én együtt érzek veled. Mert hidd el: nem választanám, hogy a te kereszteted hordjam.

KÁROLYI ZSUZSANNA

A máglya lángjai nyalják már a lábodat, te nyomorult, és azt mondd, nem cserélnél velem? A boszorkányság összes bűneivel vádolva leszel, s te nem fohászokodsz bűnbocsánatért?!

BÁTHORY ANNA

Az én bűnöm és föloldoztatásom nem a ti lelketek gondja. *Elfordul.*

KÁROLYI ZSUZSANNA

Hátat mutatsz uralkodódnak?! De hát akkor... akkor elpusztulsz! Hiszen a fejedelem meg tudhatja menteni azt, aki még él – de kivégzett holtat föltámasztani már ő se bír!

BÁTHORY ANNA

Terajtad áll. Hisz tudom, hogy nem a bírák ítélnék, s nem is a fejedelem, hanem te magad!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem igaz!

BÁTHORY ANNA

Te pedig – erkölcsös, istenfélő asszony – miért is vennéd lelkedre halálomat? Összeköt minket annyi minden – és egyvalaki: Férjed, a fejedelem. Meg még egyvalaki: Bátyám, a halott fejedelem. Meg akarod ugye nyerni lelked békéjét? Akkor engedjél utamra!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Elengedjélek? Tedd nekem akkor lehetővé, s ne parancsolgassál! Ugyan hogy lehet megkönyörülni azon, aki nem is könyörög? Legalább aláznád meg magad, te céda! S vallanád be boszorkányi förtelmeskedésed!

BÁTHORY ANNA

Tán azt akarod, hogy a férjedről és viselt dolgainkról beszéljünk? Pedig azokban nincsen semmi boszorkányos – annál több az olyan, ami gyáva, kéjsóvár és hazug. Förtelmesnek pedig ugyan mért hívnának azt, ami sok-sok kényelem és igyekvés közt egy kevéske gyönyör?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Elhallgass, te szajha!

BÁTHORY ANNA

Pedig tudod, hogy nem kéne ilyen nyomorultul boldogtalannak lenned...? És nem is lennél, ha abból, amiből én teremtve vagyok, legalább egy kevéske mocorogna a te lábad között is, Zsuzsanna fejedelemasszony...!

Károlyi Zsuzsanna döbbenten áll, majd sarkon fordul, kimegy.

Ekkor jelenik meg a KAR élén a fogva tartó várkapitány, Keresztessy Pál.

KERESZTESSY PÁL

Foglyot előállítani! *Báthory Annát a KAR a helyére vezeti. A felséges fejedelem és király!*

Bethlen Gábor bevonul.

KAR

– Legkegyelmesebb urunk! Ország nevében felséged elé állítatik Istennek elveszettje, Báthory Anna asszony – bűnökben leledzve. Házasságtöréssel, becsstelen étellel, magzatok s gyermekek elrekkentésével és más Isten ellen való vétkekkel vádoltatván ítéletét várja.

– Felelj nekünk, bűnös lélek, beismered-é, hogy behálóztad testvérbátyádat, Báthory Gábor fejedelmet, kivel asszonyomdra fertelmeskedtél?

– Hát azt, hogy boszorkány mivoltodban bővöltél el, akit csak akartál?

BÁTHORY ANNA

Egy szó sem igaz. Rég eltüntettem volna magamat innét, ha efféléket tudnék.

BETHLEN GÁBOR

Majd én jobban megvallatom. *Annát félretereli, int a KAR-nak, hogy menjen ki.*

Keresztessy Pál a KAR-nak mondja, miközben kifelé mennek

Hát ugyanúgy, mint mikor a langobárdok várának egy szemrevaló özvegyasszony volt a kapitánya, és egy Kálmán nevű vitéz ostromolta a várat. Az asszony meg feleségül vétette magát avval a Kálmánnal. De még hajnalba', a harmadik vőlegénnyel se volt neki elég! Rajta csak!, aszongya: rajta! Ej, no...!, mondja erre Kálmán.

Hahó, hahó, leásatunk egy kihegyezett póznát, no, üljél csak bele! Most aztán kedvedre mulathatsz, lelkem, feleségem...!

BETHLEN GÁBOR

Anna! Szép vagy.

BÁTHORY ANNA

Tetszem?

BETHLEN GÁBOR

Ülj csak le! Jó szállásod volt? Nem féltél...?

BÁTHORY ANNA

Téged féltettelek.

BETHLEN GÁBOR

Engem? Én szabad vagyok.

BÁTHORY ANNA

De benne vagy a harcban.

BETHLEN GÁBOR

Értsenek?... Igazad van, Anna. De mit tehetek...?

KAR

– Mindenkinék megvan a maga...

BETHLEN GÁBOR

Kereszten vagyok, Anna. Férfi vagyok, és nincsen senkim. Nincs, akit magam után hagyjak...

BÁTHORY ANNA

Szegény, szegény...

BETHLEN GÁBOR

Anna... Szánlak...

BÁTHORY ANNA

Szánsz? Jó dolgom van. A király visel gondot reám.

BETHLEN GÁBOR

Szerettelek... Mindig szerettelek. A saját esküvőmre alig bírtam elmenni! Beteg lettem temiattad, amilyen azóta se voltam: imádkoztam, hogy meghaljak. Aztán meggyógyult a test – kibírta, de ki nem heverte a szépségedet. Úgy kettőbe voltam hasadva, mintha villám a fát meghasítja. Lehetett volna másképp is... Ha te csak egyetlen szót...

KAR

– A férfiak mindig az asszonyt teszik felelőssé.

BETHLEN GÁBOR

Miért félsz? Nem bízol bennem?

BÁTHORY ANNA

Vérpadomat ácsolják...

BETHLEN GÁBOR szenvedélyesen öleli Annát

Ne sírj, és ne rettegj...! Micsoda kis vadlány voltál...! Ki nem magában ment el a nádason...

BÁTHORY ANNA

Már megint kezdted?

BETHLEN GÁBOR

Mindig... és egyre jobban... Mert abból a kis szikrából lett az én életem nagy lángolása.

BÁTHORY ANNA ingerülten

Hagyjon el, küldjön el...! Jó felesége van, aki szereti.

BETHLEN GÁBOR

Szeret...! Bár ne szeretne! Akkor semmi se volna elmenekülni előle... Így nehéz – de nem lehetetlen. Mi tudnék én lenni, ha te vagy a párom! Ha érezném, hogy velem repülsz! Henrik, az anglus király nyolc feleséget próbált, hogy az egy igazit meglelje.

BÁTHORY ANNA

Csak nem akarod őt lenyakaztatni?

BETHLEN GÁBOR

Zsuzsannát? Mit képzelsz...?! De neki meg kell értenie, hogy ez így nem maradhat...

KAR

– Fejedelemasszonyunk ne gyilkosa legyen hát urunknak, hanem jötevője!

BETHLEN GÁBOR

Tege meg énrtem! Adjon ide nekem téged! Itt a püspök, megparancsolom, válasszanak el tőle... Ha te is így akarod.

BÁTHORY ANNA

Majd jön a háború, megnyugszol... Annyi munkád lesz, hogy mindent elfelejtesz.

KAR

– A háború csak akkor kell, ha a király nem bír az életével...
– És a kardra bízta, hogy oldja meg, amit lélekkel nem lehet.

BÁTHORY ANNA

Végigvágatsz Európán, és te vagy a legnagyobb hadvezér.

BETHLEN GÁBOR

Nem, én nem vagyok egy...

KAR

– Ó nem egy Dzsingisz kán!
– Csak békét akar, puha fészket...

BETHLEN GÁBOR *ölebe veszi Annát*

Lesz gyermekünk, Anna?

BÁTHORY ANNA *elfordítja fejét*

Gyerek...? Ugyan... minnek?

BETHLEN GÁBOR *elereszti, megdermed*

Minek hódítsam meg a világot, ha nincs kinek? Állatok vagytok mind! Mért nem akarsz?

KAR

– Egyik nő nem tud, a másik nem akar...
– Ezer és ezer embernek lehet parancsolni, de egy gyöngye, semmi kis virágnak nem lehet...

BETHLEN GÁBOR

Széttéphetlek és felfalhatlak, de nem tudok beléd lelket adni? Hát mit rettegsz éntőlem, te ostoba? Csókolni akarlak, és hogy együtt dobogjon a szíved énvelem...! Engem nem a bujaság kerget! Ha nekem életben maradtak volna a gyermekeim, soha nem engedtem volna magamat az öledbe! De az én egész életem ordít a jövő után! Gyereket akarok tőled, mert szép vagy, jó vagy, gonosz vagy, Báthory vagy! Be akarom oltani a hatszáz esztendő fát, hogy új sarjat hozzon az én vérem hajtása! Mi az Isten haragja van benned, hogy ezt megtagadod?!

BÁTHORY ANNA

A férfiak mindenért a nőt teszik felelőssé.

BETHLEN GÁBOR

Ezt a feleségem, Károlyi Zsuzsanna mondta!

KERESZTESSY PÁL *beóvakodik*

Felség... a fejedelemasszony. Azazhogy a királyné asszony.

BETHLEN GÁBOR *kézen ragadja Annát*

Hát jöjjön csak be! Hadd lássa, mi van... Történjen, aminek történni kell...

BÁTHORY ANNA

Mit akarsz, te örült?

BETHLEN GÁBOR

Téged.

BÁTHORY ANNA

Engedjen el...! Tönkreteszi a nevemet! *Keresztessy már-már ráveti magát dühében.*

BETHLEN GÁBOR

A nevedet...? Hát mi a te neved? Ha velem maradsz, fényes és tiszta lesz a neved, de ha elhagysz, akkor boszorkány a neved, és senki a máglyától meg nem menekít! Maradj, és te vagy az ország királynéja...!

Anna irtózáttal nézi, majd sarkon fordul, hogy kimenjen. Keresztessy Pál durván megragadja, és kiviszi.

Ekkor jelenik meg a fejedelemasszony.

6.**KÁROLYI ZSUZSANNA**

Tőlem félsz? Tőlem nem kell hogy félj... Egy árnyéktól rettegsz?

BETHLEN GÁBOR

Nem rettegek... A nap nem fél az árnyéktól.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Én a nap árnyéka vagyok.

BETHLEN GÁBOR

Napnak nincs árnyéka. Úgy jössz, mint egy kísértet. Mindig mögöttem állsz, mint egy... döghalál...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Csak ostorozd a hullámat, az nekem nem fáj... Az ember válassza mindig a nehezebbet...

KAR

– Ne a kellemeset és az édeset, hanem a fájdalmasat és a keserűt...
– Ne azt, ami megvizsgasztalna, hanem azt, amiben nincs vigasztalás...
– Ne azt, amit szeretni lehetne, hanem azt, amiben nincsen szeretet többé...

BETHLEN GÁBOR

Zsuzsanna! Kénytelen vagyok kemény lenni és igazságos. Mindig hű és jó feleségem voltál. Okos és bölcs voltál, s velem jöttél. Gyermekeidet elveszítetted... Isten elvette, és többet neked új magot nem ad. Szánom őket, és szánlak téged... *Könnyezik.*

KAR

– Meg kell mondani azt, amit meg kell...
– A király nem magáért van, hanem az orszáért...
– Kénytelen kemény lenni és igazságos...

BETHLEN GÁBOR

Meg kell értened, hogy ennek tovább semmi haszna nincs, mi csak tépjük egymást. Míg egészséges voltál, és elméd meg nem háborodott, addig nagyot műveltünk. De most olyat akarok, amit soha senki emberfia még nem próbált. Megszabadítani a hazát minden bilincsetől, s a kereszténységet pokoli balsorsától. És ezt te nem akarod megérteni. Igaz?

KÁROLYI ZSUZSANNA

Boldog, aki a hadból úgy jó meg, ahogy elindult...

BETHLEN GÁBOR

Ami most közöttünk van, ez nem emberi, ez már a pokol...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Mindegy – ha az asszony rossz, azért... ha jó, akkor meg azért...

KAR

– Mindenért az asszony a felelős, ha a férfi szíve elfordult már tőle...

BETHLEN GÁBOR

Semmiért se! Az asszonynak semmi felelőssége. Csak egy: hogy urát boldoggá tegye. No és ha ezt már nem tudja elvégezni? Nézz rám, milyen nyomorult vagyok, mi lettem a kezeid között... Most merészelve kihívni az egész világot a hitért, a becsületért? Kényszerítsem csatára, és győzzek? De hogyan győzzek, ha te utamba állsz? Ha soha egy irtalmas szavad nincsen hozzám? Ezt nem lehet...! Férfi vagyok, és nekem...

KAR

– ...és a férfinak kötelessége...

BETHLEN GÁBOR

Kuss! Nekem kötelességem a megkezdett munkámat befejezni, ha a pokol minden ördöge rám ront is, élükön teveled...! Porba tiportál, mint egy férget, és most idejössz, hogy diadalmaskodj és kacagjál rajtam...?!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Szereted?

BETHLEN GÁBOR

Kit?

KÁROLYI ZSUZSANNA

A boszorkányt. Szereted?

BETHLEN GÁBOR

Mi a szeretet? Ha bennem valaha is szeretet volt, az csak a tiéd volt, Zsuzsanna...

KERESZTESSY PÁL *belép*

Felség, fejeztessed le bűnös szolgádat, de... rosszul őriztettem Báthory Annát. Kijátszotta az örökét és hadakat – s megszökött bírái

elől. Asszony létére apródnak öltözve lovagol már valahol a gyergyói hegyeken túl. Egy kis kósza hadnaggyal, ki a börtönajtáját őrizte.

BETHLEN GÁBOR

Miféle... kósza hadnaggyal...?

KERESZTESSY PÁL

Igazság szerint fölismerték benne Jósika Zsigát, a férjét.

Bethlen leroskad, összeomlik.

BÁTHORY ANNA

No, kedves uram, megálljunk csak! Látsz-e már a távolban havas hegyeket?

JÓSIKA ZSIGMOND

Amott kérded, Annám? Látni már...

BÁTHORY ANNA

Innen pedig tölgyerdőt?

JÓSIKA ZSIGMOND

Úgy, úgy, tölgyest lehet látni. De miért kérded, Annám?

BÁTHORY ANNA

Mert akkor már ugorhatsz is lóra, és Isten veled, Zsigó.

JÓSIKA ZSIGMOND

Miket beszélsz, Anna... Hiszen hát... kiszabadítottalak! Azért szegődtem rangom-rejtve fejedelmi őrnék, hogy...

BÁTHORY ANNA

Ez irgalmas cselekedet volt tetőled, csak épp nem önszántadból...

JÓSIKA ZSIGMOND

A szándék az enyém volt, és ugrásra készen állt...

BÁTHORY ANNA

Míg meg nem üzentem, hogy elfogadom...

JÓSIKA ZSIGMOND

És ha ez nem lett volna elég? Hanem... valakinek a parancsa is kellett...?

BÁTHORY ANNA

A vénasszonyé...? A fejedelemné parancsolta tényleg? Tudod, vagy csak a szád jár? *Jósika talányosan ingatja fejét.* Na, eredj Isten hírével, Jósika Zsiga!

JÓSIKA ZSIGMOND

Hagyjalak egyedül? Farkasok, martalócok prédájául?

BÁTHORY ANNA

Engem te ne félts. Magadat kíméld inkább!

JÓSIKA ZSIGMOND

Mitől?

BÁTHORY ANNA

Nem kéne megvárnod...

JÓSIKA ZSIGMOND

Mért kéne bárkitől is félnem?

HOMONNAY GYÖRGY *érkezik a KAR élén*

Félned nem kell, Zsiga. Én nem bántalak... Csak félek, hogy borzasztó gyorsan megunlak...

JÓSIKA ZSIGMOND

Homonnay Gyurkó! Ki már vagy tíz éve fejedelem akar lenni!

HOMONNAY GYÖRGY

Ugye megmondtam, hogy rögtön megunom...! *A KAR-nak:* Tüntessétek el!

JÓSIKA ZSIGMOND

Isten veled, Anna...! *A KAR megragadja és kihurcolja.*

BÁTHORY ANNA *Homonnay nyakába borul*

Gyurkó, Gyurkó...! Csakhogy végre...! Végre!

KAR *az összeomlott fejedelem fölött*

– Boszorkány volt-e, vagy csak egy gyöngé kis némbér?

– A csónakból visszánézett... de az se szerelem volt, csak vérenek buja forttyogása...

– Ennek minden hím kellett, ha mátkás, ha nem, ha úr, ha szolgál...

– Ez csak egy Báthory Anna, kit az Isten félig készen eresztett ki a műhelyéből: remekelni akart, és beleunt. Nem adott szívet az írott képbe.

BETHLEN GÁBOR *föltápáskodik, összeszedi magát, kikiabál*

Indulni kéne...! Nem halljátok?! Ki kell szállani hadra, háborúra, mindjárt itt az ősz...!

KÁROLYI ZSUZSANNA *frissen, megszépülve, derűsen beperdül*

Sütöttem kegyelmednek, édes uram, friss kenyeret, mert ehetetlen, amit itt csinálnak ezek. És lángost is, ahogy kegyelmed mindig szerette. Jó ropogósan, s magam ujjaimal tömtem bele a zsírozóját. És a fokhagymát se felejtettem ám el, pedig itt nem is lehet látni. Igazán el kell már rendelni, hogy a kerteket jobban műveljék a népek Erdélyben.

BETHLEN GÁBOR *eszik*

Ha gyermekeink megmaradtak volna... Ha volna fiam, ráhagynám most már az alvezérséget... meg az utódlást.

KÁROLYI ZSUZSANNA

Fiad... Kicsi volna még arra...

KAR *bejön, jelent*

– Felséges úr! Rossz hír... A cseh nemesség odaveszett!

– A császári hadak lekaszabolták a felkelőket!

KERESZTESSY PÁL *érkezik*

Felség, ez a Ferdinánd... letörölte Csehországot a mappáról.

BETHLEN GÁBOR

Kössek vele békét? *Keresztessy vonogatja a vállát.*

KAR

– Sőt, ha szabad megjegyeznünk, sőt...

– Lehet, hogy a királyi cím sem lesz tartható...

KÁROLYI ZSUZSANNA *fölcattan*

Mit mondtam? Nem megmondtam, hogy így lesz?

BETHLEN GÁBOR

Ha vissza kell adnom a magyar királyságot, nagyon megkérem az árát. *Keresztessynek:* Befogatni! Indulás! *A feleségének:* Karácsonyra hazatérek a békével...

KÁROLYI ZSUZSANNA

Nem, Gábor...! A mi szívünkben béke többé már nem lesz!

KÁROLYI ZSUZSANNA

Levél jött?, mutasd! Uramtól? *Mohón, reszkető kézzel bontja, olvasni kezdi.* Drága feleségem, jó egészséget és Istennek minden javait kívánom neked... Nem látok, olvasd! Érkezik-e már?

KAR *olvassa*

– Mindig csak azon vagyok, hogy hazamennék, s hiszem Istent, hogy a jövő hónap végére...

KÁROLYI ZSUZSANNA *rosszul lesz*

Mikorra...?! Ha csak nem a temetésemre... Gábor... Jaj, Istenem...! *Összeesik.*

KAR

– Rémulten néztünk, majd fölfektettük fejedelemasszonyunkat az ágyra, megbontottuk fűzött derekát, s levetkőztettük. Egy szál lepellet letakartuk, és imádkozni kezdtünk.

– Ekkor asszonyunk teteme – a két sarkán s feje búbján támaszkodva – kezdett fölemelkedni, feje-lába megfeszült, nyaka megkeményedett, hasa feldomborodott. Az arca eltorzult, szája vicsorgott, mintha dühösen harapna.

– Sátán! Sátán!, kiáltottuk, távozz belőle, Sátán.

– Végre hörgő hang szivárgott ki fejedelemasszonyunk fogai közül, egy irtóztató sikoly, s abban a pillanatban az egész test összeesett, s puha lett, mint a kalácstészta.

– Semmi élet nem maradt benne, semmi.

– S mert a fejedelem megkötötte a békét, feleségének Gyulafehérváron hatalmas temetést rendezhetett: Eljött Ferdinánd császár, a lengyel király s az összes országból a követek.

KAR

– E mély gyász után most hadd reméljük, hogy felséged kedélye bizvást kivirul végre.

BETHLEN GÁBOR

Hadd halljam, hogy ment le a dolog!

KERESZTESSY PÁL

Hát úgy, hogy rögtöni esküvővel kértük meg a kezét! Mint amikor Barbély uram idejében...

KAR

– Miből indultunk ki, ugye. Hogy felségedet összekössük Európa protestáns hatalmaival...

– Ezért is jobb választásunk Brandenburgi Katalin, mint lett volna Ferdinánd leánya...

BETHLEN GÁBOR

Avval csak össze akartam zavarni a császárt...

KERESZTESSY PÁL

Hát az aztán sikerült...!

KAR

– Meg nem bírta emészteni, hogy felséged egyszer hadakat küld rá, de még föl sem ocsúdik, s máris lánykérőket indít Bécsbe...!

BETHLEN GÁBOR

Hogy Ferdinándot veszélyezze, hogy kosarat ad nekem – értitek. Hisz én ugyan nem bántam, nékem az a főhercegnőcske nem is kellett volna. No de mi volt Berlinben?

KAR

– Ahogy előre kialakultuk, mint a karikacsapás, úgy folyt le rendben a házasságkötés.

– Úgy fogadták deputációnkat a Brandenburgiak, hogy abban hiba nem volt, a szertartás pedig a legnagyobb pompával pergett le.

KERESZTESSY PÁL *röhögve*

Hát elvettem feleségül, ugye...

KAR

– Az ifjú menyasszonyt Keresztessy urunk a karjára vette, s a föltett kérdésre felséged nevében igennel felelt, így a házasság Brandenburgi Katalin és Bethlen Gábor között törvényesen megkötöttet.

– Utána jött amaz aktus, melyben a házasság valódi beteljesülése, úgymond, nyilvánosan mutatkozna meg, odatódultunk hát a menyasszony ágyához – már aki rangja szerint, ugye, odafért –, és megsemmisítettük, ahogy az újasszony és felséged képviselője, Keresztessy urunk...

KERESZTESSY PÁL *röhögve*

Hát elháltuk a frigyet, ugye... Ez annyit tett, hogy mindketten leültünk az ágyra, és... és avval ez sajna meg is volt.

BETHLEN GÁBOR

No és milyen a nő... közelebbről...?

KERESZTESSY PÁL

Hú, hát milyen...! Hát ilyet még maga Barbély uram se hiszem, hogy...

KAR

– Nos, a menyasszony jóval szebb és több, mint ama festett kép, melyet ismertünk...

– Nemsokára meg fogja őt látni felséged elevenen, s bizonyára egyetért majd velünk.

– Hát azt kell mondjuk, eláll a szó.

– Amúgy zsengebb bimbónak néz ki, mint más hölgyek huszonégy esztendősen szoktak.

– Más oldalról az ellenben észre se fog vétetni – mert nem szembeötlő –, hogy felséged kétszer annyi idős, mint ifjú mátkája.

BETHLEN GÁBOR

Jó. És szombatra? Minden elő van rendben készítve?

KAR

– Igyekszünk, felséges uram. Egész Kassa föl van virágozva, aprajánagyja éljenezni fog.

– Ma jönnek meg a moldvai és havaselvi vajdák, holnap érkezik a

svéd, a lengyel és a spanyol király meg a bajor uralkodó, holnapután pedig a Habsburg császár és a török szultán...

– ...követei, pardon...

KERESZTESSY PÁL

Csak azt hagytatok ki, mikor jön a menyasszony...

KAR

– Az esküvő harmadnapján pedig útra kelünk, s felséged elkalauzolja vendégeit Erdély legszebb részei felé...

– Engedelmet... Megérkezett a dán király és kísérete...

KERESZTESSY PÁL *történetmesélés közben érkezik, a KAR-nak mondja*
Elég az hozzá, hogy az egyik vége már jött kifelé az alfelemen, a másik még mindig a serpenyőbe sült. Mért, hát mi van abban?, meg kell mindent kóstolni, én amondó vagyok, még az öreg olájjasszonyok haját is! *A KAR ökredezik.* Na mi van? Hát még ha árnyékszékelt kellett volna hurcolnotok! Az öreg Barbély nem tudott kimenni a hasa kiürítésére a pervátára, hát minekünk kellett a Macskásival cipelni. Én attól se iszonyodtam, de az a Macskási, az úgy okádott, mint az eb... *A KAR lepisszegi.* Na mi az?, már gyűnnek?

Kétfelől érkezik Bethlen Gábor és Brandenburgi Katalin – találkozás, főhajtás, csók. Egymás kezét fogva indulnak a szertartás helyszínére.

KAR

– Az Úr 1626-odik esztendőjének március hava másodikán.

– Felséges Bethlen Gábor – Erdély fejedelme s a hozzácsatolt Szatmár, Szabolcs, Ugocsa, Bereg, Zemplén, Borsod és Abauj magyarországi vármegyék ura –, válaszolja!

– Akarod-é megerősíteni házasságodat, melyet Berlin városában jelképesen kötöttél választófejedelmi Brandenburgi Katalinnal? Felelj: Akarom!

BETHLEN GÁBOR

Akarom.

KAR

– Brandenburgi Katalin! Akarod-é megerősíteni házasságodat, melyet jelképesen kötöttél Bethlen Gáborral? Felelj: Akarom!

BRANDENBURGI KATALIN *törve, akcentussal*

Akarom.

KAR

– Az Atya, Fiú, Szentlélek, egy igaz Isten nevében titeket én házas társaknak nyilvánítalak.

– Ámen.

A menyasszony koszorút ad a vőlegénynek. Bethlen kézen fogva vezeti el feleségét.

Bethlen bevezeti feleségét a hálószobába – a KAR most kíséretül, majd ágyazó, vetkőztető segédcsérellyel szolgál.

BETHLEN GÁBOR *részt venne a vetkőztetésben*

Drága, gyönyörűséges Katalinom...!

BRANDENBURGI KATALIN

Aber Ihre Majestät! *(De felség!)*

BETHLEN GÁBOR *a KAR-nak, miközben nyúlkal*

Minden szavát lefordítod!, értem?

BRANDENBURGI KATALIN

Was denken Sie sich dabei? Ach, wie merkwürdig, wie seltsam...

(Mégis hogy képzeled?! Óh, mi furcsa, mi különös...!)

KAR

– Azt mondja, óh, mi furcsa, óh, mi különös.

BETHLEN GÁBOR

Én téged mindennél jobban... Ich liebe...

BRANDENBURGI KATALIN

Ich bitte Ihre Majestät... Ich kann mit niemandem anderen in einem Bett schlafen, dass müssen Sie verstehen... *(De kérem feleségedet... Én nem tudok mással egy ágyban aludni, ezt meg kell hogy*

értse...) A menyasszonyt a KAR közben levetkőzteti, és testéből ágyat formál neki, amelybe Katalin belefekszik. Nur so wie ich zu Hause in meiner Kammer gewöhnt bin, ich kann nur so... *(Csak ahogyan otthon, a szobámban megszoktam, én csak úgy tudok...)*

KAR

– Hogy ő nem tud mással egy ágyban...

– Csak ahogy otthon megszokta...

BETHLEN GÁBOR megpróbál odaferkőzni

De hát kedves menyasszonykám, engedj egy kis helyet nekem is...!

BRANDENBURGI KATALIN

Sie benehmen sich aber seltsam, Gábor! *(De különösen viselkedik, Gábor!)*

A KAR már nem puszta mozdulatlan ágy, hanem eleven test, amely szerelmesen ölelkezik a nászéjszakán a menyasszonnyal.

KERESZTESSY PÁL a KAR-nak mondja

Merthogy Barbély György uram is, hiába hogy így csurgott belőle a köszvény sója... Azért mint vén kecske is csak-csak megnyalta s megnyalatta magának...!

BETHLEN GÁBOR érkezik, Keresztessynek

Kapitány uram! Kegyelmedet nem kínozzák testi nyavalyák?

KERESZTESSY PÁL

Jaj, dehogynem, felség!

BETHLEN GÁBOR

Akkor ismer tán olyan felcsert, ki a gennyes keléseket jól ki tudná fakasztani nekem...

KERESZTESSY PÁL

Hát az a bakó. Felsőged szolgálatjában a hóhér maga. Küldjek máris érte?

BETHLEN GÁBOR elhúzza a száját, megnyitja az ülést

Tekintetes Karok és Rendek! A mai napon fejedelmi utódlásomat óhajtom elfogadtatni véletek. Halálom esetére tehát – vagy ha uralkodásomban akadályoztatnék – utódomul a fejedelmi székbe törvény szerinti feleségemet, Brandenburgi Katalint jelölöm!

KAR

– Tiszteletre méltó minékünk nagyságod óhaja. Ám meggondolásra ajánljuk az utódlást jelölt személy túlon túl ifjú és tapasztalatlan, valamint női mivoltát. Ezért kikötjük, hogy amennyiben a fejedelemszony méltatlanná válna a trónra...

– ...vagy ha az ország érdekei úgy kívánnák, le kell mondania, s távoznia kell Erdélyből.

BETHLEN GÁBOR

Jó. Bevezeti feleségét. Szavazzátok meg tehát utódomul Erdélyország fejedelmi trónján nőmet, Brandenburgi Katalint!

KAR megszavazza

– Vivát, fejedelemszony! Vivát, vivát, vivát!

BRANDENBURGI KATALIN

Sagen Sie, Gábor, was soll das hier eigentlich? *(Mondja csak, Gábor, voltaképpen mi ez az egész?)*

BETHLEN GÁBOR a KAR-tól kérdi

Mit kérdez?

8.

BETHLEN GÁBOR

Hol is tartottunk a karaktervonásokkal?

KAR

– Felsőged engedelmével most így festenek: *Olvassa:* Eszes, vitéz, kegyelmes, liberális, takarékos, nyájas, munkában fáradhatatlan, külső tekintetében oroszlán, józan életű, szegényeken könyörülő, istentiszteletben buzgó, eklézsiákat építő, segítő...

BETHLEN GÁBOR eltűnődik

Jó... Még megtoldhatnánk avval, hogy: Tudósok disputáiban gyönyörködő, haragját mérséklő, nem kegyetlen s vérszomjazó, hamar megengesztelődő. Aztán... Hazafiaknak atyja, vitézljő rendeknek jó tanítója... Magát nagy autoritással és nyájas szelidséggel

viselő. Mi volna még...? Jó lovakban, fényes öltözetekben, muzsikában, építésben, fejedelmi vendégségben gyönyörködő – táncokban is, de nem részegségben és egyéb ferdelemben!

A föl-alá sétáló fejedelem már magában beszél, és senki nem írja, amit diktál, mert a KAR eloson mellőle. Arra jön ugyanis a fejedelemszony, Katalin, a KAR észreveszi, odasettenkedik mellé, csókot lop tőle, ölelgetni, vetkőztetni kezdi. Végül nekiáll szeretkezni Brandenburgi Katalinnal.

BETHLEN GÁBOR észébe jut még valami, fölemeli az ujját

No és azt el ne feledjük, hogy Erdély adóját... Hova tűntél...? Most veszi észre az üzekedőket, elképed. Az adót... leszállította... Katalin...!

Édesem, te vagy az...?!

BETHLEN GÁBOR Báthory Gábor megjelenő szellemének

Gábris...! Báthory Gábor! Hányszor hívtalak hiába!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hívtál, ugyan... Látomásaidból viszont hányszor úztél el...!

BETHLEN GÁBOR

Káprázatot most már százszor inkább, mintsem való látványt...!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hát illet! Fényes nappal...! Nyakaztasd le, ahogy Henrik...!

BETHLEN GÁBOR

Hallgass!

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Szánlak... Veszteted érzed? Elgyöngültél...

BETHLEN GÁBOR

Nem tudom, mennyire iparkodik, ami kívül és bévül is rág.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Vagy csak a végzetes percet várja, hogy... De ugye nem kívánod, hogy karon fogjalak, és én vezesselek át... mindazok után...?

BETHLEN GÁBOR

Nem lettél kevésbé goromba... Micsodák után...?

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hogy holtomban ijeszgetető bábnak használtál.

BETHLEN GÁBOR

Nem, de hát nem is... néha csak...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Nálad én ámokfutója lettem oly vérfürdőknek, melyekből aztán a te pompás országlásod szökkent szárba. S te hozzám, az ördögi rémhez mérted a saját ábrázatot – vajon melyikünk is lehetett így a szebb, a jobb, a bölcsőbb...?

BETHLEN GÁBOR

Nekem mindig is te voltál a vonzó, a bájós... A feszes íjderekű, az ölbe-törekvő hím, a megnyerő szellem...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

A géniuszi koszorúval, mit tomboló szörnyeteg alkatom sajna mindig levett a fejemről, ugye?

BETHLEN GÁBOR

Szemvillanással parancsoló, merész látomású, tette-rebátor nagyúr...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Holott tizedannyit sem öltem és ölettem, mint te! De hát nekem csak öt évem volt rá, neked meg tizenhat. Tudtad, hogy ha gyilkos esztendő után engedsz egypár békeévet, elborít majd az alattvalói hála, hisz úgy érzik, napról napra megmenekülnek a haragod elől. Pedig de közben lövethetett volna!, mondogatják esténként szörnyülködéstől elfúló köszönettel.

BETHLEN GÁBOR

Uralkodói nagyság csak úgy létezhet, ha jut rá elegendő idő...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

S erre az időtávra ráülhet a despotája úgy, hogy a nevét is rajta hagyja. Ugye te ezt is eléred...

BETHLEN GÁBOR

Az ember nem tudhatja, mit ér el, s mi foszlik szét már a szövődésével...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Te Bethlen! Hogy buktattál ki engem a fejedelemségből?

BETHLEN GÁBOR

Gyilkosaid fordítottak ki belőle.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Hazudsz. Te már négy nappal előbb hatalomra jutottál – török szuronyok hegyén! Hogy szegődhetél a szultán dróton rángatott bábjának?

BETHLEN GÁBOR

El kellett nyernem a fejedelmi palástot – és akkor csak ő adhatta rám.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Eladtad a hont és fejedelmét – engem – egy palástért...

BETHLEN GÁBOR

Hogy az országot mentsem, azért.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Még most is elhányom magam.

BETHLEN GÁBOR

Hát még én. Mintha nem ugyanabból a török bugyogóból másztunk volna elő! Hisz te is oda törleszkedtél, Gábris! A te követeid is a szultán lábát csókolták, csak én hamarabb értem oda.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Én megtagadtam s levertem a török félholdat Erdély egéről! Követet küldeni, Bethlen, az más, mint gyilkos hordákat hívni be és szabítani rá saját népedre.

BETHLEN GÁBOR

Hát bevallom – üssetek agyon! –, mi volt a fölemelkedésünk ára: 1613 áprilisában adta rám áldását a szultán... S kaptam akkor tőle három török pasát, két román vajdát meg egy tatár kánt, hogy azok seregeikkel bevigyenek Erdélybe, s fölemeljenek engem a trónra. Nyolcvanezer martalóc rabolta s gyilkolta végig akkor az országot.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Köztük engem is, ezért nagyon jól tudom...

BETHLEN GÁBOR

Nem, téged a saját hajduid szúrtak le, kiket naponta megaláztál. De te mikor még látszatra elevenen mozogtál – legalábbis ittál, basztál és öltél –, már akkor is halott voltál. Viszont mért nem pusztulhattam el én? Mert ha csak ezt hagyom magam után, egy sötét kis despota maradok... De én építettem, fölvirágoztattam...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Tudom, magad szoktad tollba diktálni...

BETHLEN GÁBOR

Gyarapítottam országot, tartományt, gazdagságot... városokat emeltem, gyűjtöttem...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

No, ez vész el aztán mind a következő véres szélviharba' rögtön! Ugyan...! Hogy te mikor mit gyarapítottál, hol lesz az már...

BETHLEN GÁBOR

Igen...? Ettől igazán félek...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Engem te valaha szerettél...

BETHLEN GÁBOR

Te törtél föl engem először, hogy szeretni tudjak...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Valaha rád hagytam vakmerő szavaimat s roppant terveimet, melyek rendszerint a mámorból támadtak föl rövid alvás után...

BETHLEN GÁBOR

És én máris tudtam, mit kell evvel a nyomorult országgal csinálni. Ma már csak hull a könnyem, sajnállak téged, és szánom magunkat is... És félek, hogy mindennek nyoma se marad.

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Vagy csak nyoma marad, mert nyoma majd' mindennek marad...

BETHLEN GÁBOR

Egy-egy csizmatalp... vagy női lábnyom... kiköhögött vér a kövön... szétkenődő genny...

BÁTHORY GÁBOR SZELLEME

Feküdj le... Ne beszélj...! *Elindul.* Hiába hull a könny... hiába szánom őt...

BETHLEN GÁBOR *Báthoryhoz beszél, noha már eltűnt*

Fektesd ide a tenyered...! *A hasára mutat.* Érzed? Fordítsad beljebb... úgy, alá... Ha bekotornál a beleim közé, és kimernéd ezt a

búzós levedzést, s kiegyengetnéd a görcsöt...! Úgy! Mélyebbre...! Még! Gyökereztül kell kitépni a gócot...! Rajta, csak rajta...!

BETHLEN GÁBOR

Hadd halljam, mondjad csak, nevekkel, ne kimélj...!

KAR

– Felsőged ifjú hitvesének első szeretője egy Zierotin nevű morva nemes, már otthon is a lovászmestere volt, ide is magával hozta.

– A második az orvosa, Weighardt, a harmadik Listius Ferenc szamosújvári várnagy, követi őt Keglevich Miklós báró, utána Rátky Zsigmond horvát nemes...

– Egytől egyig jól tudnak németül...

BETHLEN GÁBOR

Németül...!

KAR

– Asszonyunk részint Berlinből ismeri őket...

– Aztán itt forgott mind az udvarban.

BETHLEN GÁBOR

Nem tehetik be ide többet a lábukat!

KAR

– Igen? Csak?

– Elfogatásukra nem méltóztatik parancsot adni?

BETHLEN GÁBOR

Mindegy...

KAR

– Parancsára. Ellenben Csáky István báró...

BETHLEN GÁBOR

Kicsoda?

KAR

– Csáky báró, akivel...

BETHLEN GÁBOR

Az igazat akarom hallani!

KAR

– Szerelmi szenvedély köti össze őket...

BETHLEN GÁBOR

Csáky...

KAR

– Csáky.

– Nem kéne, felséges urunk, az utódlási végakaratot esetleg...?

BETHLEN GÁBOR *fölordít, könnyezik*

Nem kéne...!

KAR

– Felsőgedes úr, levél jött Gusztáv Adolf őfelségétől. Úgy tetszik, támogatná felséged tervét, hogy Cyrill pátriárkával és a moszkvai cárral szövetkezzék...

BETHLEN GÁBOR

Csáky... Mióta is van az udvarunkban ez a Csáky?

KAR

– Úgy hat hete lehet...

BETHLEN GÁBOR

Hat hete...

KAR

– A pártütő Homonnaynak pedig elfogtuk egy levélhordóját.

BETHLEN GÁBOR

Igen? Homonnay...! Az örökkétig él! Aztán kinek irkál?

KAR

– Irkál is meg odajárkál... Egyre csak a Báthory Anna szoknyájára...

– De annak meg már nem kell a Homonnay se...!

BETHLEN GÁBOR

De siralmas...! Anna... Mit is akartam... Hogy küldjete a sebvágó hóhéért... ezeket a keléseket ki kell már levedztetni... Aztán gyere, diktálom tovább a testámentumot...

KAR

– Felsőgedes úr, és mit válaszoljunk Gusztáv Adolfnak?

BETHLEN GÁBOR *megcsóválja a fejét*

Gusztáv Adolf... Az Úristen, az igen...! Ha ő velünk, ki ellenünk?
De Gusztáv Adolf...?!

Bethlen Gábor beteg vonszolja magát a KAR felé. A KAR közeledése egyszerre tűnik oltalmazónak és fenyegetőnek.
Jön Brandenburgi Katalin, fölmászik férje székébe. Oldalt megáll Ke-

resztessy Pál, karba font kézzel figyel, teszi-e mindenki a dolgát.
A fejedelem már épp összeesne, amikor a KAR elkapja. Átöleli, átkarolja,
megragadja.

BETHLEN GÁBOR lihegve

Gennyesen, bűdösen, fölpuffadva, félrelökve, mint egy útszéli dög...
A KAR masszírozza, simogatja, csábítja, izgatja a fejedelmet, majd pedig
puszta kézzel megfojtja, késsel hasba szúrja, és gyengéden a földre ereszti.